

Stolt över sina rötter

Professor Ronald Paul bytte både land och klass

DET SJUKA HUSET

**Medarbetare
flyr Vasagatan**

SID 4

NY KARRIÄRVÄG

**Duktiga lärare
bör premieras**

SID 10

FÄRRE SVARAR PÅ ENKÄTER

**Är webbpaneler
framtiden?**

SID 23

Detta krävs för att lösa samhällsutmaningarna

ETT ÅR GÅR SNABBT och nyligen var det åter dags för universitetets främsta högtid, doktorspromoveringen. Jag vill i det sammanhanget uppmärksamma den diskussion som nu pågår om forskarutbildningen.

På Europanivå uttrycks idag ett starkt behov av fler disputerade i olika sektorer av samhället. Samtidigt är kopplingen mellan utbildningen på avancerad nivå och forskarutbildningen olika i olika europeiska länder. Detta trots Bologna-processens klara ambition att akademiska examina ska vara jämförbara inom Europa.

I Sverige har den fyra år långa forskarutbildningen fortsatt som innan Bologna-processen infördes. Det gör att vi skiljer oss från de flesta andra länder, där avancerad nivå är en del av forskarutbildningen, vars sista del då blir tre år. Olika system riskerar att hämma rörlighet och studentutbyte och det är dags att se över det svenska systemet. Vid Göteborgs universitet har utbildningsnämnden och dess forskarutbildningsutskott startat ett arbete för att belysa relationen mellan avancerad utbildningsnivå och forskarutbildningsnivå.

VID PROMOTIONEN för två år sedan var Sveriges forsknings- och utbildningsminister Jan Björklund hedersgäst. Jag lyfte då tre önskemål inför den forskningspropp som var på väg: att öka andelen forskningsmedel som vi själva råder över, att skydda den fria och nyfikenhetsdrivna forskningen samt att värna den vetenskapliga bredden. Alla punkterna syftade egentligen till samma sak – att vi som universitet och högskolor ska kunna bidra med den breda kunskap som krävs för att lösa de stora samhällsutmaningarna, till exempel skapandet av ett långsiktigt hållbart samhälle.

Forskningsproppen var ett steg i rätt riktning. Det blev nya pengar i form av förstärkt basfinansiering. Det kom också tydliga signaler om vikten av kvalitet, långsiktighet, frihet och möjligheten till risktagande. Något som saknades i den senaste forskningsproppen var humaniora- och bildningsperspektivet. Vid årets promovering hade vi återigen äran att ha med Jan Björklund. Jag passade nu på att slå ett slag för nödvändigheten av mångsidig kunskap där humaniora, samhällsvetenskap och konst ingår som naturliga delar.

Som illustration hänvisade jag till den i Sverige pågående diskussionen om att arbets-

FOTO: JOHAN WINGBORG

marknaden har svårt att hitta rätt kompetens. Arbetsgivarorganisationen Svenskt Näringsliv hävdar att studenter inte i tillräcklig utsträckning är "anställningsbara", att det råder en "mismatch" på arbetsmarknaden och att vi har en överutbildning i Sverige. I mina öron är detta en underlig diskussion som lätt leder tankarna fel om vad högre utbildning ska vara bra för.

Vad Sverige behöver för att utvecklas som kunskapsnation är inte en snävt definierad beställning av skraddarsydd studenter. Det som behövs är kritiskt och analytiskt tänkande studenter med en bred palett av användbar kunskap och kompetens som kan hanteras i ett sammanhang. Därutöver, och det gäller oavsett disciplin, så måste vi för att utveckla den tvärkunskap som behövs i ett snabbt föränderligt samhälle, mötas och samarbeta över disciplinrännerna både inom forskning och utbildning.

DETTA KAN OCH SKA vi som universitet göra. Men för att det ska få genomslag måste också våra politiker tydligt signalera att det inte räcker med att satsa på medicin, teknik och ekonomi utan att det också behövs forskningssatsningar inom humaniora, samhällsvetenskap och konst samt att bildning och livslångt lärande är viktigt. Det hoppas jag att Jan Björklund och hans regeringskollegor ska uppmärksamma och lyfta fram.

PAM FREDMAN

GU JOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

november 2013

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & ST ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

MEDVERKANDE SKRIBENTER

Helena Svensson, Torsten Arpi, Ulrika Lundin,
Sven-Eric Liedman och Annika Hansson

KORREKTUR

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

BITR. GRAFISK FORMGIVARE

Björn Eriksson

ADRESS

GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST

gu-journalen@gu.se

INTERNET

www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA

5900 ex

ISSN

1402-9626

UTGIVNING

7 nummer/år
Nästa nummer utkommer
den 17 december

MANUSSTOPP

29 november 2013

MATERIAL

För obeställt material ansvaras ej
För ej signerat material ansvarar
redaktionen

Citera gärna, men ange källan

ADRESSÄNDRING

Gör skriftlig anmälan till redaktionen

OMSLAG

Ronald Paul, professor i engelsk litteratur
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI

Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

2 Vi behöver tänkande studenter!

NYHETER

- 4 Huset där många mår dåligt.
6 Allt fler chefer i den nya organisationen.
7 Nästa år ska Gemensamma förvaltningen spara 12 miljoner.
8 Ett samlat grepp om breddad rekrytering ska nu tas.
10 Duktiga lärare ska premieras.
12 Rösta fram ditt nya arbetsmiljöombud!
13 Dålig kvalitet men ändå är rankningar viktiga.
14 166 nya doktorer på årets stora fest.

REPORTAGE

- 16 - Vi är inte i branschen för att få polare, säger Robert Aschberg.
18 Alger spås bli framtidens mat och energikälla.

PROFILER

20 Arbetarkillen som blev litteraturprofessor.

REPORTAGE

23 Är webbpaneler verkligen bättre än pappersenkäter?

SANTAL MED FORSKARE

26 Minnet är inte pålitligt, menar Pontus Wasling i en ny bok.

FRITID

- 28 Lyckorus på träningsmattan.
31 Programmet spikat för Global Week.

DEBATT

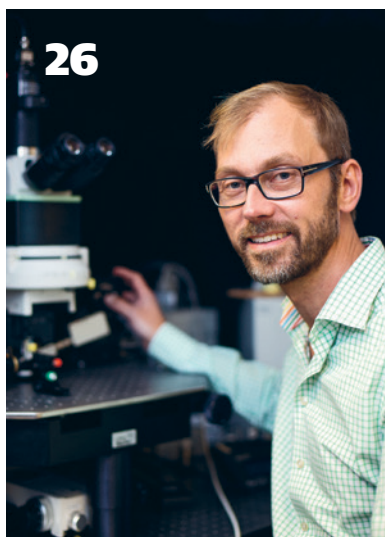
- 32 Om vi vill ha tvärvetenskap krävs det resurser, menar Adrian Parker.
33 Bo Rothstein undrar varför det är lättare att boka en resa till Katmandu än att fylla i en reseräkning.

KRÖNIKA

33 Sluta organisera om! Vi behöver en reformpaus, menar Björn Rombach.

NYTT OM FOLK**SPIKAT**

36 Kulturgeograf Maja Essebo avslöjar myten om hållbart resande.

26

Varför minns vi som vi gör?

Det har Pontus Wasling tagit reda på.

28

Lyckorus på mattan

Sanna Nybacka gillar tuffa tag.

16

Räds inte något

Robert Aschberg har gjort det mesta inom journalistiken.

18

Framtidens skafferi

Alger är inte bara mat utan även miljövänlig energi.

20

Brinner för arbetarlitteratur

Röster som sällan hörs, säger Ronald Paul.

Redaktionen: Ingen lösning för Vasagatan 33

DU SOM FÖLJER GU Journalens blogg (www.gujournalen.blogg.gu.se) har kunnat ta del av Eva Lundgrens intryck från MOOC-kursen i socialpsykologi. Den är nu slut men det har varit intressant, lärorikt och roligt. Fördelen är att man kan välja själv hur mycket tid man vill ägna kursen, att man får lyssna på en oerhört entusiastisk och kunnig lärare och att man läser tillsammans med studenter från Australien och Pakistan. Den tveksamhet som Eva kände i början är nu fullständigt bortblåst. Det handlar

om en pedagogik där man tar vara på den interaktivitet som modern teknik erbjuder och där studenterna är aktiva och delaktiga i kursen.

DETTA VORE KANSKE NÅGOT för GU att ta efter? Arrangera en kurs i något ämne där GU är internationellt framstående. Lärarna får föreläsa medan studenterna sköter chatt och kontakter med andra deltagare. MOOC:en kan kanske till och med fungera som projektarbete i en vanlig kurs? Men vad vi förstår har GU ännu

inga sådana konkreta planer.

I detta nummer kan du läsa om hur medarbetare på Vasagatan 33 blivit sjuka av den fysiska arbetsmiljön. Ett stort antal personer har hört av sig till oss och berättat om den oro som många känner. I artikeln redogör vi för vad som har hänt sedan universitetet flyttade in i lokalerna. Trots upprepade mätningar och åtgärder har problemen blivit allt värre på senare år. De som mår sämst har flyttats runt. Nu har personalenheten fått nog och vill lämna huset men det får de inte.

Har antalet chefer blivit fler? Ja, mycket tyder på det, även om det har varit svårt att få fram tillförlitligt underlag. Vår kartläggning visar att det idag finns 15 procent fler chefer jämfört med för fem år sedan. Men också att många fler har fått chefsliknande uppdrag. En förklaring är att institutionerna efter omorganisationen blivit så stora att det krävs fler chefer på olika nivåer. Är det kanske så att det finns en inbyggd kraft i administrationen att ständigt växa?

Fortsätt höra av er!

"Vi vill inte sitta i huset!"

Yrsel, illamående, sveda i ögon och näsa, det är bara några symtom som ett stort antal medarbetare på Vasagatan 33 känner. Problemen har pågått i årtal och ett tiotal personer mår så dåligt att de sedan drygt ett år tillbaka tvingas arbeta på annan plats.

- VÅRA MEDLEMMARS tålamod är slut.

Om inte arbetsgivaren kan presentera en konkret åtgärdsplan för att lösa problemen bör Arbetsmiljöverket kallas in, anser Stefan Schedin, ordförande för fackförbundet ST.

De första rapporterna om obehaglig lukt på Vasagatan 33 kom redan 1999 när delar av Gemensamma förvaltningen flyttade in i 1800-talsbyggnaden. Sedan dess har medarbetare av och till påpekat luktproblem med påföljande huvudvärk och trötthet.

Huset har under årens lopp drabbats av olika problem. Vid ett regnoväder 2002 visade det sig exempelvis att ett stuprör läckte så att vatten sprutade in mot fasaden. En torkfläkt fick då stå på i cirka åtta månader. Även när ett fläkt- och kylsystem installerades 2009 upplevde många medarbetare olika sorters besvär.

EN ANSTÄLLD BESKRIVER exempelvis hur det vid ett möte på våning 5 plötsligt kändes som att giftig gas sprutades in i rummet.

– Folk rusade ut från mötet och en kollega berättade att det är så här vi har det hos oss.

12 utredningar har gjorts genom åren, ett antal golv har brutits upp och städats ut, fuktskador har åtgärdats.

Ändå har problemen fortsatt, något som inte minst Arbetsmiljöbarometern 2011 gav tydligt besked om.

– Resultaten för personalenheten visar att 47 procent mycket ofta eller ganska ofta känner oro för fysiska hälsorisker i arbetet, exempelvis buller, damm, lukt, fukt eller torr luft, konstaterar Marianne Leffler, som är barometerens undersökningsledare. Motsvarande siffra för hela GU är 13 procent. Vid personalenheten är det vidare hela 36 procent som uppger att de har besvär med torr hud eller torra slemhinnor i ögon, näsa, mun och svalg, tre gånger mer än vid GU som helhet.

FOTO: JOHAN WINGBORG

1994

Då nåddes en principöverenskommelse mellan GU och Wallenstam om att ifall Vasagatan 33 kunde göras om till kontor, skulle GU i första hand få hyra.

Oktober 1999

Göteborgs universitet hyr fastigheten av Wallenstam. Personal klagar snart på dålig lukt, en mögelundersökning görs.

Hösten 2002

Personal klagar åter på dålig lukt, en del irriteras av kliande ögon. Vid ett skyfall konstateras att ett stuprör är otätt och sprutar in vatten mot fasaden. Mögel konstateras. En fläkt får stå på i åtta månader.

2003

Ytterligare undersökningar och sanering görs.

Hösten 2006

Ytterligare ett rum undersöks där personal mår dåligt. Inget mögel hittas.

2009

Ett fläkt- och kylsystem installeras. Kostnaden för GU är 5,4 miljoner kronor på 10 år.

2010/2011

Ännu en medarbetare klagar på dålig lukt i ett rum. Golvbjälklaget byts ut men lukten kvarstår.

Situationen förvärrades ytterligare när universitetet 2012 fick tillgång till en tidigare privatbostad i uppgången. Lägenheten luktade illa och förhöjda värden av mögelsvamp hittades, vilket ledde till att några golv bröts upp och nya lades in.

ENLIGT EKONOMIDIREKTÖR Lars Nilsson, som sitter på plan 3, har det inte generellt varit några större problem just på det våningsplanet, förutom i ett rum med stark tjärlukt, som stängts av.

– Jag har inte den bild av situationen som tydligen rapporterats. De problem som funnits med ventilationen har åtgärdats genom att ett stort antal luftpumpar installerats i huset.

Hösten 2012 samlades alla anställda på Vasagatan 33 till ett stormöte då också fastighetsägaren Wallenstam och Previa var med. Bland annat gjordes då en så kallad Örebroenkät med frågor om arbetsmiljön. Enkäten bekräftade och förstärkte de problem som kommit fram i Arbetsmiljöbarometern. Den visade bland annat att hela 90 procent känner trötthet i varierande grad, 80 procent är tunga i huvudet och cirka 55 procent har koncentrationssvårigheter. Omkring 27 procent känner ofta klåda i ögonen och drygt 20 procent är irriterade i näsan.

Cirka 28 procent upplever illamående och yrsel. Jämfört med de normvärden som finns för Örebroenkäten visar undersökningen vid Vasagatan 33 extremt höga värden i dessa avseenden.

- TYVÄRR KAN MAN inte av enkäten utläsa exakt var i huset de personer sitter som har värst problem, påpekar Stefan Schedin. Trots att det har gått ett år sedan undersökningen har inget handlingskraftigt åtgärdsprogram presenterats. Många medarbetare misströstar om att det någonsin kommer att bli bättre.

De värst drabbade medarbetarna, cirka 10 personer, flyttade för drygt ett år sedan till andra lokaler.

En av dem är lönehandläggare Agneta Felix som först flyttat till Erik Dahlbergsgatan och sedan till Bengt Lidnersgatan.

– Mina symtom var bland annat huvudvärk, astmakänningar och värk samt irritation i ögonen. Nu när jag besöker lokalerna på Vasagatan 33 så uppkommer symptomen igen, efter cirka en halvtimmes vistelse där.

I höstas var det meningen att den omplacerade personalen skulle flytta tillbaka till Vasagatan. Men flytten fick avbrytas eftersom de drabbade återfick sina besvär. Sedan dess har ytterligare några medarbetare fått symtom.

– Det här blir andra gången på ett år som jag lämnar fastigheten och tvingas sitta isolerad från mina arbetskamrater, berättar arbetsmiljöhandläggare Adrian Nählinder. De renoveringar som genomförts har uppenbarligen inte räckt till. Av någon anledning har man dessutom valt att inte bryta upp golvet i flera rum, trots att man, vad jag förstår, vet att det kan finnas skräp där nere som avger substanser. Min toleransnivå har blivit successivt lägre, efter bara fem–tio minuter i huset känner jag huvudvärk, irritation i svalg, munhåla, näsa, läppar och ögon. Det skrämmer mig.

ÄVEN MEDARBETARE som inte har några symtom känner stor oro.

– Man måste ju ta reda på vad det är och göra något åt det, menar exempelvis lönehandläggare och arbetsmiljöombud Jane Olsson. Om det finns farliga ämnen i väggar och golv måste de bort. Vi har en känsla av att vi inte blir tagna på allvar och att man tror att våra symtom kan ha andra orsaker än den dåliga inomhusmiljön.

– Vi vill inte sitta i ett sjukt hus, förklarar lönehandläggare Marianne Lund Persson. Oron är stor här, allt fler personer drabbas, senast idag var det ytterligare en kollega som tog kontakt med Previa. Det vi funderar över är vilka hälsorisker som kan finnas på sikt och vi efterlyser därför en rejäl riskanalys.

Också personalchef Håkan Berg menar att det bästa vore om hela hans personal kunde flytta.

– Men vi har bestämt inom områdesledningen att göra vissa kontroller av gjorda utredningar innan ett åtgärdsförslag presenteras. Som det är nu kan 20 procent av mina medarbetare inte vara i huset. Jag tycker att min personal varit tapper som stått ut så länge. Men det är svårt att hålla ihop arbetsgruppen och att många är oroliga gör förstås inte situationen bättre. Det spelar ingen roll vad orsaken till problemen är. Vår personal mår dåligt och vi behöver en lösning nu. Företagshälsovården gör nu en utredning inom Personalenheten för att bland annat ta reda på om det finns några samband mellan den psykosociala arbetsmiljön och den fysiska upplevelsen av huset.

Trots att flera undersökningar visar att många medarbetare har uttalade besvär, finns inga tekniska värden som påvisar att några farliga gränsvärden överskrids i huset, påpekar huvudarbetsmiljöombud Frida Wiklander. Hon har själv inte känt av några symtom men menar att det är viktigt att gå till botten med vad alla problem kan bero på.

– Vi arbetsmiljöombud kan inte tala om för arbetsgivaren vad som ska göras,

FOTO: ALLAN ERIKSSON

men vi måste få igång en bra dialog mellan samtliga parter. Alla de rykten som florerar gagnar ingen, varken medarbetare eller arbetsgivaren.

Det var i februari 2007 som fastighetsägaren Wallenstam först fick kännedom om luktproblem i fastigheten. Detta åtgärdades då, förklarar Wallenstam i ett mejl. De påpekar också att de, tillsammans med universitetet, har utfört ett stort antal undersökningar för att utreda orsakerna till besvären. Dessa har hittills inte lett till något resultat men Wallenstam menar att personal kommer att kallas in så fort en avvikande lukt rapporteras.

Ett möte i slutet av oktober med representanter för arbetsgivare, fack samt huvudarbetsmiljöombuden ledde inte till några konkreta besked, vilket Stefan Schedin beklagar.

– De åtgärder som arbetsgivaren föreslagit är långt ifrån tillräckliga. Exempelvis de slaggprodukter som använts som fyllning borde saneras ordentligt.

Områdeschef Anna Lindholm ska nu ta hjälp av en oberoende expert som ska undersöka om de mätningar som gjorts är tillräckliga.

– Vi behöver dels en kortsiktig lösning för dem som mår dåligt nu, dels en långsiktig plan så att problemen blir lösta en gång för alla.

Fackförbunden och huvudskyddsombuden kommer nu att diskutera hur man går vidare.

– Arbetsgivaren måste snabbt ta fram en åtgärdsplan, menar Stefan Schedin. Medarbetarnas arbetssituation är helt oacceptabel.

EVA LUNDGREN
ALLAN ERIKSSON

Stefan Schedin

Håkan Berg

2011
GU bekostar en klimatanpassning av konferensrum och vissa andra rum.

Våren 2011
Ytterligare klagomål över lukt. En luftanalys visar bensen i luften. Efter ytterligare mätningar hittas inga förhöjda värden. Resultatet presenteras vid ett stormöte. Drabbade personer flyttar till Södra Allégatan.

Hösten 2011
En Örebroenkät görs men svarsfrekvensen är dålig. Under våren 2012 upptäcks svartmögel i ett rum.

Juni 2012
En oberoende undersökning av Botaniska analysgruppen visar att vissa prover innehåller mögel som kan vara en indikation på fuktskada.

Juni 2012
GU får tillträde till en ny lägenhet som det kommer stark lukt från. Personal placerade ovanför lägenheten flyttar ut. Sanering av lägenheten påbörjas.

Hösten 2012
Örebroenkäten görs om med mycket god svarsfrekvens.

Hösten 2013
De personer som utlokaliseras flyttar tillbaka men återfår genast sina besvär och flyttas därför ut igen. Ytterligare personer får besvär.

Fler chefsnivåer i den nya organisationen

FOTO: JOHAN WINGBORG

GU har idag 15 procent fler chefer än för fem år sedan.

Under samma period har antalet personer med chefsliknande uppdrag ökat kraftigt.

Ökad byråkratisering är en orsak, tror organisationsforskare.

SEDAN 2008 har antalet personer som i lönesystemet Palasso klassificerats ha "attesträtt" ökat från 272 till 444, totalt 63 procent fler. Det är en förklaring till varför lönekostnaderna, inklusive uppdragstillägg, för denna grupp har stigit från 12 miljoner till 22 miljoner kronor. Antalet formella chefer har dock inte ökat i samma omfattning, drygt 170 till nästan 200.

Personalchef Håkan Berg låter lite överraskad när han tar del av resultatet:

– Min spontana reaktion är att denna kategori skulle ha minskat något efter alla samslagningar som genomförts på institutionsnivå. Samtidigt har antalet viceprefekter, som tidigare inte var registrerade som chefer, dubblats, så det låter inte helt orimligt. Men de som har attesträtt behöver inte vara linjechefer.

– **JU STÖRRE** institutionerna har blivit, desto viktigare har det blivit att dela upp organisationen i mindre sektioner. Det är ofrånkomligt att det leder till fler chefsnivåer. Men frågan är om sektionschefer är chefer i ordets egentliga mening.

Håkan Berg hänvisar till att antalet institutioner har bantats

ner från närmare 60 till 38 de senaste åren. Dessutom påpekar han att chefskapet har delats upp på både prefekt- och dekaninivå. Numera finns det proprefekter som har ansvar för utbildning eller forskning men utan att vara formella chefer.

ENLIGT HÅKAN BERG har Gemen-samma förvaltningen idag 1 chef mindre jämfört med före omorganisationen GU-förnyas.

– Göteborgs universitet har på ett föredömligt sätt arbetat med att skapa en tydligare linjeorganisation. Det har fungerat väl, säger han.

Även om alla inte är chefer i en strikt mening har antalet som kallar sig för chefer ökat i antal, från 31 till 88 på fem år. Dessutom har antalet personer med uppdragstillägg under samma period ökat från 327 till 393.

Vad kan det bero på?

I arbetsmiljöbarometern är det fler som uppfattar sig som chefer fast de inte är formella chefer.

Organisationsforskaren Ulla Eriksson-Zetterquist, som också är chef på GRI, tror att en förklaring är den tilltagande byråkratiseringen av universiteten som sker i hela västvärlden.

– Man brukar tala om Parkinsons lag: administrationen är självgenererande och intimt förknippad med byråkratisering. Ju mer byråkrati, desto fler är det som ska hålla ordning på allt. Universiteten har kommit att organiseras som vilken myndighet som helst.

Hon menar också att byråkratiseringen understöds av teorier om new public management som spridits till universitetsvärlden.

»Det moderna chefskapet är så omfattande att fler chefer behövs.«

BJÖRN ROMBACH

Rolf Solli

Ulla Eriksson-Zetterquist

Björn Rombach

– Universiteten blir mer angelägna om att kunna presentera sig i termer av strategier, visioner och omvärldsbevakningar, på samma sätt som inom näringslivet. När verksamheten blir alltmer lik byråkratiskt organiserade företag, bidrar det till ökad byråkratisering och därmed fler chefer.

Att omorganisationen leder till större och färre enheter borde ha lett till färre chefer, menar organisationsforskare Rolf Solli.

– Den organisationsförändring som GU genomgått har inte annat än varit allmänt störande och i vissa avseenden förstörande. Det skulle bli mindre antal fakulteter, färre och större institutioner och mindre central administration. Men det har inte blivit så mycket av dessa effekter. Men på en del områden märks organisationsförändringarna. Exempelvis har högskolesekreterare plockats bort och många av dem är ersatta med administrativa chefer. Det betyder fler chefer på institutionerna och sammanlagt många nya cheftitlar.

ATT DET HAR BLIVIT fler chefer tolkar Björn Rombach, professor och prefekt på Förvaltningshögskolan, som en långsiktig trend i samhället. Men det behöver inte vara en försämring, konstaterar han.

– Det moderna chefskapet är så omfattande att fler chefer behövs. Det går praktiskt inte att hinna med annars. Det kan vara så att ökningen har lett till att arbetsmiljön har blivit bättre genom att anställda har fått närmare till sin chef. Det kan också vara så att vi får bättre förutsättningar att nå våra mål. Men det kan förvisso också vara så att vi administrerar bort alltmer pengar som istället borde lagts på kvalitetshöjningar i verksamheten.

ALLAN ERIKSSON

SÅ HAR VI GJORT:

I lönesystemet Palasso görs ingen skillnad på personer som har ansvar för ekonomi, personal och verksamhet (formella chefer) och andra som har chefsliknande uppdrag. Vi har jämfört lönerna från september 2008 med september 2013. Utifrån detta material har GU Journalen tillsammans med Eva Young på personalenheten rensat bort alla befattningar som inte är riktiga chefer. Denna sammanställning visar att antalet chefer har ökat med närmare 15 procent, från lite drygt 170 till närmare 200.

Fakultetsstyrelsen stoppade institution

Det blir ingen marin institution. Naturvetenskapliga fakultetsstyrelsen röstade den 26 september nej till förslaget.

– Vi skulle kunna vara absolut världsledande inom det marina området, så detta är ett beslut jag beklagar, kommenterar dekan Elisabet Ahlberg.

DET VAR I JUNI som fakulteten presenterade ett förslag att samla all marin verksamhet i en enda institution. Orsaken var att den marina profilen, ett av Göteborgs universitets strategiska områden, är ganska otydlig.

Förslaget möttes av både ris och ros. Flera medarbetare menade att tidsplanen var alldeles för snäv eftersom den nya institutionen var tänkt att finnas på plats redan den 1 januari

Elisabet Ahlberg

2014. Man påpekade också att fakulteten redan genomfört flera organisationsförändringar och att det nu var viktigt med arbetsro.

Samtidigt visade en enkät att cirka 62 procent av lärarna och forskarna med marin profil var positivt inställda till en ny institution.

– Jag är därför besviken över beslutet och bekymrad över utvecklingen av det marina området på sikt, förklarar Elisabet Ahlberg, dekan på Naturvetenskapliga fakulteten.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

har nyligen gjort flera viktiga satsningar på det marina områ-

det. I dagarna är exempelvis upphandlingen klar av det nya forskningsfartyg som ska byggas, till en kostnad av cirka 120 miljoner kronor. Och i höst kommer Kerstin Johannesson, professor i marin ekologi, att presentera en utredning om hur hela universitetets maritima verksamhet kan samordnas samt hur samverkan med externa aktörer kan se ut.

FORSKARE OCH forskargrupper har nu möjlighet att byta institution för att underlätta samordning av olika områden.

– Det gäller det marina fältet såväl som andra områden där en organisatorisk samordning skulle gynna verksamheten, berättar Elisabet Ahlberg.

EVA LUNDGREN

Osäkra konsekvenser av sparpaket

Nu är det klart hur mycket pengar som Gemensamma förvaltningen ska spara. Totalt 12 miljoner kronor under 2014. Men exakt hur det ska gå till är inte klart ännu, menar universitetsdirektör Jörgen Tholin.

HUR HAR NI kommit fram till detta belopp och kan du ge exempel på områden som det ska sparas pengar på?

– Vi ska spara 35 miljoner kronor under de kommande tre åren och 2014 är det första året som besparingar ska göras. 12 miljoner kronor är en tredjedel av det totala beloppet och det har fördelats till områdena utifrån vad genomlysningarna visat. Vi är för tidigt i processen för att säga vilka konkreta besparingsåtgärder som kommer att göras.

Vilka personalkonsekvenser får sparkravet?

– Områdena och enheterna arbetar just nu med att översätta

FOTO: JOHAN WINGBORG

resultatet av genomlysningarna till konkreta åtgärder. Vilka personalkonsekvenser det får är inte fastställt än.

Kan du ge exempel på verksamheter som inte längre bör finnas på Gemensamma förvaltningen och som "med fördel" kan skötas av externa leverantörer?

– Det finns ett allt större tryck från statsmakten att centralisera administrativa funktioner hos flera myndigheter genom till exempel Statens servicecenter. Outsourcing av vissa delar av verksamheten är en möjlighet som vi behöver vara öppna för. När vi undersökt möjligheten att

anlita Statens servicecenter för löneadministrationen har vi konstaterat att det inte skulle leda till någon effektivisering.

Det ska sparas en hel del på tre år inom Gemensamma förvaltningen. Men i Vision 2020 och omorganisationsarbetet GU-förnyas framhålls att Gemensamma förvaltningen ska fokusera mer på tydlig servicenivå och utveckling av bland annat IT-system. Hur kan denna nivå behållas eller stärkas om det samtidigt ska sparas 35 miljoner?

– Det ena utesluter inte det andra. Att spara pengar och samtidigt arbeta för en god och tydlig servicenivå handlar om att styra och prioritera om i verksamheten. Parallellt med besparings- och effektiviseringsarbetet görs särskilda satsningar, bland annat på studentadministration och antagningssystem samt fortsatt utbyggnad av gästföreläsningssalarna.

ALLAN ERIKSSON

Rättelse 100-i-topp

► **Förra numrets** huvudartikel handlade om vilka forskningsledare som dragit in mest pengar under 5 år. Dessvärre fick 4 forskare på 100-i-topp-listan fel fakultetstillhörighet. Richard Neutze (plats 4), Thomas Nyström (plats 14) och Andrew Ewing (plats 17) hör inte till Sahlgrenska akademien utan till institutionen för kemi och molekylärbiologi vid Naturvetenskapliga fakulteten.

Det finns två personer med samma namn, Göran Larsson (plats 70), men den som finns på listan hör till Sahlgrenska akademien.

Rubriken på artikeln, *Medicinarna dominerar*, kan diskuteras eftersom den slutsatsen endast baseras på antalet forskare som finns med på topplistan. Dessutom står siffrorna inte i relation till storleken på fakulteten.

Uppgifterna är rättade på webben och i pdf-versionen. Det är dock mycket tråkigt när det blir fel och därför beklagar GU Journalen djupt misstaget.

Ifrågasatt ranking

► **GU är på plats 205** i världen, åtminstone enligt QS-rankingen som presenterades i september. Det är tolv placeringar sämre jämfört med förra året. Men rankingen ifrågasätts av GU:s enhet för analys och utvärdering. En förklaring är att listan är ganska instabil: flera lärosäten ändrar sin placering markant från ett år till ett annat.

– Att placeringarna kan förändras så mycket på ett år visar hur tätt det är mellan universiteten. Små förändringar i absoluta värden får stora utslag i indikatorerna, säger Magnus Gunnarsson. Den tidigare kritiken kvarstår: enkätundersökningarna är inte representativa och anseendeindikatorerna har orimligt stor vikt.

En nöjd student?

► **Rapporten En nöjd student** analyserar vad som gör studenter nöjda med sin utbildning. I rapporten undersöks i vilken utsträckning studenters sammantagna nöjdhet påverkas av inställningen till enskilda delar i studietillvaron som studiemiljö, möjligheterna till studentinflytande, infrastrukturen kring studierna och utbildningens innehåll. Bland annat framkommer det att studenterna uppskattar träningen i analytiska färdigheter, anpassningen av studiernas svårigheter och relationen till lärare. Faktorer som studenterna inte är lika nöjda med är tillgång till kurslitteratur, information, examinationer och det studieadministrativa arbetet.

Rapporten, som bygger på data från Göteborgsstudenter 2012, kan laddas ner från: <http://www.analys.gf.gu.se/>.

Akademisk kvart

► **Från och med hösten** 2013 arrangeras akademiska kvartar på måndagar på Stadsbiblioteket 300m2, Södra Hamngatan 57. Under november månad handlar kvartarna om kvinnors makt och maktlöshet i litteraturen, om slöjd och design bland befolkningen vid Viktoriasjön och om cityhandel vs köpcentrum. December bjuder på nätmobbning, whistleblowers och vårdmiljöns betydelse för hälsan.

Hammarkullen visar

Hur kan man få studenter med annan bakgrund att läsa vid Göteborgs universitet? Enligt en ny handlingsplan handlar det bland annat om att starta nätverk, skapa en förberedande utbildning och öka kunskapen om alternativa urval.

I Hammarkullen är man redan igång.

CENTRUM FÖR urbana studier, ett samarbete mellan GU och Chalmers, invigdes i juni 2010. Det ligger i samma hus på Hammarkulletorget som Folkhögskolan i Angered.

– Vi ägnar oss åt breddad rekrytering bara genom att finnas här, förklarar förståndaren Anders Törnquist. Att vi träffar folk, samarbetar med folkhögskolan, skolor, biblioteket och Folkets hus, gör att universitetet blir mindre främmande för människor som kanske överhuvudtaget aldrig reflekterat över någon högre utbildning.

Även om handlingsplanen är ny har arbetet med breddad rekrytering pågått länge på många olika håll vid GU.

– Det har ofta handlat om projekt som drivits av riktiga eldsjälar. Men tyvärr har projekten lagts ner när pengarna tagit slut: är man inte beredd att satsa medel blir det tyvärr ingen kontinuitet. Det finns dock en del lyckade samarbeten som pågått i flera år, exempelvis The Music College som drivs av Folkhögskolan i Angered i samverkan med Högskolan för scen och musik. Många tror att det bara handlar om en musikutbildning. Men en kille jag träffade var jätteglad över att ha studerat där eftersom det fick honom att gå vidare – till Chalmers.

ATT GU SEDAN september i år har en handlingsplan för breddad rekrytering visar dock att detta nu ses som hela universitetets uppgift, påpekar Anders Törnquist.

– Ansvar ligger på varje fakultet och institution. Men vi hjälper förstås gärna till.

Vad är då breddad rekrytering? Det kan bland annat handla om mentors verksamhet, läxhjälp, sommarskola samt om samarbeten med kommunen. En viktig del är nätverksbyggande.

– Ett exempel är det nationella nätverket Include, där jag sitter i styrelsen, förklarar Carina Carlund, samordnare på Urbana studier. Men ”breddad rekrytering” handlar inte bara om att just rekrytera utan även om hur vi tar hand om våra studenter under utbildningen och även till viss del rustar dem för vad som kommer efter studietiden. Om ingen hemma förväntar sig att man ska studera är det svårt att ta första steget. Den som ändå gör det, men sedan inte hittar någon annan student med liknande bakgrund, kan lätt tro att han eller hon inte hör hit. Frågorna är många och komplexa, därför tycker vi att uttrycket ”vidgat deltagande” är bättre än ”breddad rekrytering”.

Vi har nyligen startat ett nätverk som arbetar med just dessa frågor.

Att alla ska ha samma rätt till utbildning är grundläggande i en demokrati, påpekar Carina Carlund.

– Men mångfald är också berikande för den högre utbildningen. Om vi bara rekryterar samma sort missar vi många viktiga diskussioner och infallsvinklar.

Handlingsplanen betonar också vikten av att öka kunskapen om olika alternativa urval.

– Många, till och med en del studievägledare, vet exempelvis inte om att det finns en särskild folkhögskolekvot, påpekar Kina Thorsell, rektor för Folkhögskolan i Angered. Det vi arbetar med är bland annat att lära studenterna reflektera och analysera, samt både jobba självständigt och tillsammans med andra. Vi ger inga betyg men ett allmänt omdöme om vad eleven gjort där vi värderar förmågan till högre studier.

KINA THORSELL menar att det är viktigt att universitet och folkhögskola möts på lika villkor.

– Folkhögskolan är en mylla som får unga människor att växa. Det skulle vara berikande också för universitetet om många fler från folkhögskolan än idag studerade vidare.

TEXT EVA LUNDGREN
FOTO JOHAN WINGBORG

BREDDAD REKRYTERING

Enligt högskolelagen är universitet och högskolor skyldiga att arbeta för breddad rekrytering. Ändå har andelen studenter från studieovana hem minskat vid Göteborgs universitet under 2000-talet. Andelen studenter med utländsk bakgrund är också lägre här än snittet för lärosäten i Sverige.

En nyligen publicerad rapport från Universitetskanslerämbetet visar också att studenter från studieovana hem oftare hoppar av studier än andra studenter.

Därför har rektor beslutat om en ny policy för jämställdhet, likabehandling och breddad rekrytering samt om en handlingsplan med åtgärder som ska genomföras under 2014. Ansvarig för arbetet med den nya policyn är prorektor Helena Lindholm Schulz.

Policy och handlingsplaner finns här: <http://medarbetarportalen.gu.se/styrdokument/lika-behandling>.

Carina Carlund och Anders Törnquist är nöjda med att Göteborgs universitet äntligen fått en handlingsplan för breddad rekrytering.

»Men mångfald är också berikande för den högre utbildningen. Om vi bara rekryterar samma sort missar vi många viktiga diskussioner ...«

CARINA CARLUND

vägen

På Folkhögskolan i Angered kan studenter läsa in grundläggande behörighet för att kunna söka vidare. GU Journalen träffade framtida GU-studenter i Hammarkullen.

Marian Hassan, 25 år, som kommer från Somalia, har bott i Sverige i snart 10 år.

- Gymnasiet var inget för mig. Här trivs jag. Jag vill utbilda mig vidare. Jag har mina mål, sedan får vi se om jag kommer in. Min dröm är att bli advokat.

Kianosh Javanmir, 37 år, är född i iranska Kurdistan och kom till Sverige 1998. Han har bland annat jobbat som lagerarbetare i nio år.

- Jag är intresserad av människors villkor och vad som påverkar våra val. Därför ska jag söka in till psykologprogrammet för jag vill utbilda mig till barnpsykolog.

Anton Persson, 23 år, kommer från Arvika i Värmland. Efter att ha hoppat av gymnasiet fyra, fem gånger blev studierna på folkhögskolan räddningen.

- De här studierna passar mig mycket bättre. Här får man utvecklas som människa och träna sig på att reflektera och analysera och jobba tillsammans med andra. Det är väldigt lärorikt och nyttigt.

Studentdagen Hållbarhet

Med ambitionen att inspirera Göteborgs studenter till att göra mer hållbara val i sin utbildning och sin vardag anordnas årligen Studentdagen Hållbarhet. Dagen erbjuder ett fullspäckat program av föreläsningar och en stor utställning kring hållbarhetsfrågor.

På talarlistan för i år står bland annat Carolina Klüft som numera arbetar för naturskyddsförningen och sommarprataren Martha Ehlin som arbetar för mer organdonation. Det kommer också bjudas på diskussion om "landgrabbing", cirkulär ekonomi och mycket mer!

Tipsa gärna era studenter om dagen!

21 november på Sahlgrenska akademien.

Mer info på www.hallbarhet.se.

Att premiera lärare är inte ett hot mot traditionella karriärvägar, man kan ha både och, sade Åsa Ryegård på den högskolepedagogiska konferensen i mitten av oktober.

Nytt förslag om att premiera duktiga lärare

Duktiga lärare ska kunna göra karriär genom att vara just skickliga lärare. Flera lärosäten har redan infört pedagogiska karriärvägar och ännu fler är i startgroparna. I en ny rapport föreslår Åsa Ryegård att GU inför ett meriteringssystem i två steg, en för meriterade lärare och en för excellenta lärare.

ÅSA RYEGÅRD, som är pedagogisk utvecklare på PIL-enheten, har gjort en kartläggning av hur långt landets högskolor och universitet har kommit när det gäller pedagogiska karriärvägar. Hittills har en tredjedel infört någon form av pedagogiskt meriteringssystem. Flera lärosäten är på gång.

– Det är roligt att intresset för de här frågorna är så stort. Det som har hänt de senaste åren är fantastiskt. Annat var det för näs-

tan tio år sedan då folk undrade om jag var galen när jag drev dessa frågor, säger Åsa Ryegård på telefon från Frankfurt där hon arbetar på distans sedan några år.

I början av 2000-talet var hon lärare i elektronik på Mälardalens högskola, men kom att bli alltmer nyfiken på hur man kan dokumentera och bedöma pedagogisk skicklighet. Så småningom fick hon jobb som pedagogisk konsult och har sedan dess varit med om att utveckla karriärvägar

på både Mälardalens högskola, Umeå universitet och nu på Göteborgs universitet.

DEN KLASSISKA VÄGEN att göra karriär inom akademien har varit att lägga fram avhandlingar, forska och skriva vetenskapliga artiklar. Karriärvägen är utstakad: från att vara adjunkt till att bli lektor, docent och professor. Men för pedagogiskt intresserade och undervisande lärare har det ofta varit en återvändsgränd.

Men nu kan det bli ändring. I Vision 2020 framhålls behovet av nyskapande pedagogiska idéer och att GU ska utveckla en pedagogisk akademi.

Åsa Ryegård föreslår att GU satsar på en karriärväg i två steg,

meriterad lärare och excellent lärare. Vad är då skillnaden mellan de två titlarna?

– En meriterad lärare har stor undervisningserfarenhet och högskolepedagogisk kunskap, vilket gör att de är framgångsrika som utbildare. Excellent lärare är inte bara skickliga utan också intresserade av att sprida sin kunskap och bidra till att utveckla utbildning och undervisning i ett större sammanhang.

TANKEN ÄR ATT alla som ansöker om inplacering i karriärstegen ska ha en pedagogisk portfölj där det dokumenteras hur läraren utvecklats. Denna portfölj ska sedan granskas av externa bedömare.

Att pedagogiken har fått stå tillbaka förklarar hon med att det har varit ensidig fokus på forskning, toppforskning och antal citerade publikationer de senaste åren.

– Från politiskt håll talas det nästan bara om stora forskningsuniversitet, men för att ett universitet ska vara av absolut toppklass krävs också skickliga

Att låta respektive fakultet ta fram egna bedömningskriterier kräver otroliga resurser.

– Kriterier för pedagogisk skicklighet är inget man snickrar ihop på en eftermiddag. Man måste lägga ner otroligt många timmar på det om det ska bli bra. Därför är det bättre att styra det centralt. Kriterierna ska ligga på

– Tanken med pedagogiska priser är att ge individuell uppmuntran och den som får priset blir naturligtvis glad. Inget fel i det. Men hur många duktiga lärare är det inte som jobbar häcken av sig och som aldrig får någon formell uppskattning? Om man är ute efter pedagogisk utveckling och att sprida goda

»De flesta föds inte som skickliga lärare, utan det är genom träning och kunskap som vi blir bättre.«

och inspirerande lärare. Även om man säger att pedagogisk skicklighet ska spela roll vid anställningar är det oftast vetenskapliga meriter som väger tyngst.

– Pedagogiska karriärvägar handlar om att uppmuntra lärare att hela tiden utveckla sig. Det finns vissa metoder som är bättre än andra och det gäller att skapa en arena där man kan dela med sig av sina kunskaper. På samma sätt som man gör inom det vetenskapliga området.

I ETT INTERNATIONELLT perspektiv har Sverige kommit ganska långt, tycker Åsa Ryegård.

– Australien och Nya Zeeland är föregångsländer på det här området. Även i Storbritannien är man duktig på att lyfta fram sina lärare.

Hon möter dock fortfarande en del motstånd och fördomar, inte minst från forskare som menar att pedagogisk skicklighet inte kan bedömas och att vara god lärare snarare är en fråga om talang.

– Att premiера skickliga lärare är inget hot mot traditionella karriärvägar. Jag brukar säga att det inte behöver vara antingen eller utan både och.

ÅSA RYEGÅRD HAR stor erfarenhet av att vara pedagogiskt sakkunnig. Hon anser att det är lättare att göra professionella sakkunnigbedömningar med något färre men väl genomtänkta bedömningskriterier än ett större antal.

– Jag ser gärna att GU inspireras av de utprovade och väl bearbetade kriterierna som finns vid exempelvis Lunds tekniska högskola eller Mälardalens högskola. Kriterierna ska vara få och öppna, så att det alltid finns ett visst utrymme för tolkning. För strikta och snäva kriterier gör ofta en bedömning omöjlig i praktiken.

”

en sådan nivå att de passar vilken fakultet som helst.

Kartläggningen visar också att de flesta lärosäten ger någon form av ekonomisk ersättning, i regel ett lönepåslag med 1 500–2 000 kronor per steg.

– Den här frågan har diskuterats under alla år. På vissa håll har duktiga lärare premierats med studieresor eller bokinköp. Men varför skulle pedagogisk skicklighet belönas på annat sätt än det vetenskapliga? Money talks, så enkelt är det.

ÅSA RYEGÅRD FÅR ofta höra att det blir för dyrt att införa pedagogiska karriärvägar.

– Men det behöver inte bli en så kostsam reform. Jag utgår ifrån att man tar pengarna från lönepoten. Resultatet blir att vissa får mer, andra mindre. Det borde vara rimligt att den som varken meriterar sig vetenskapligt eller pedagogiskt får en mindre del av potten. Sedan krävs det antagligen en större initial kostnad för att komma igång.

Att dela ut pedagogiska priser har annars varit ett vanligt sätt att uppmärksamma goda pedagoger. Men Åsa Ryegård kan inte låta bli att reflektera över varför man gör det.

pedagogiska exempel finns det inte heller något som talar för att pedagogiska priser har någon större effekt.

I så fall är det bättre att ställa krav på att alla lärare ska gå högskolepedagogiska kurser.

– Vi måste satsa på våra lärare. De flesta föds inte som skickliga lärare, utan det är genom träning och kunskap som vi blir bättre. Kunskapen om undervisning och studenternas lärande ramlar inte ner från himlen utan bygger på både vetenskapliga metoder och beprövad erfarenhet.

Åsa Ryegård är imponerad av de fina och högt ställda målen i Vision 2020.

– Men GU måste visa att man menar allvar. Om man inte jobbar för att aktivt genomföra en pedagogisk karriärväg, faller visionen platt. Då tappar man sin trovärdighet.

TEXT: ALLAN ERIKSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

FAKTA

I strategidokumentet Vision 2020 uttrycks att engagerande högskolepedagogik är avgörande för att kunna möta framtidens studenter. GU ska därför skapa en pedagogisk akademi i syfte att ge pedagogisk utveckling och meritering en större tyngd. På uppdrag av utbildningsnämnden ska PIL-enheten under hösten 2013 ta fram ett förslag på hur en pedagogisk akademi ska utformas.

Den 20 november hålls ett visionsseminarium om pedagogisk akademi och pedagogisk karriärväg. Förhoppningen är att GU ska kunna fatta ett beslut någon gång under våren 2014.

Nya namn på bibliotek

► **I början av september** bytte två bibliotek som tillhör Göteborgs universitetsbibliotek namn. Kurs- och tidningsbiblioteket blir Samhällsvetenskapliga biblioteket och Centralbiblioteket blir Humanistiska biblioteket. Under våren har Kurs- och tidningsbiblioteket genomgått en omfattande ombyggnation och renovering, för att ge plats till de samhällsvetenskapliga samlingarna samt samhällsvetenskaplig service.

Nobel Week Dialogue

► **Årets Nobel Week Dialogue** går av stapeln den 9 december på Svenska Mässan i Göteborg. Temat är *Exploring the future of energy*. Bakom arrangemanget står Nobel Media AB, Nobelprisets medieföretag, i samarbete med Carl Bennet AB, Göteborgs stad, Ericsson, Västra Götalandsregionen och Volvo Group. Studenter och allmänheten är välkomna att delta. Registrering görs här: www.nobelweekdialogue.org/

Allt fler vill studera

► **Intresset för utbildning** fortsätter öka i landet. När anmälan till vårterminen stängde fanns nästan 10 000 fler sökande än till förra vårterminen. Till Göteborgs universitet ökade antalet ansökningar med nästan 6 procent. Totalt sökte 33 663 personer utbildning vid GU. Av dessa hade 20 245 valt GU i första hand.

Mest populärt är det att bli psykolog, socionom och läkare.

Tidskrifter direkt i paddan

► **UB erbjuder nu** GU:s medarbetare att testa en ny form av mobil tidskriftstjänst: BrowZine. Den gör det möjligt att söka bland nästan alla bibliotekets tidskrifter, spara favorittidskrifter samt läsa artiklar. Allt du behöver göra är att ladda ner BrowZine från App Store eller Google play och välja Göteborgs universitet under Settings. Sedan loggar du in med ditt GU-kortnummer samt personnummer.

Lättare hitta kursplaner

► **Sedan 1 januari 2013** är det obligatoriskt att använda KursplaneGubas. Det innebär att alla kursplaner automatiskt hamnar i det nya systemet där det är enkelt att söka. Informationen är öppen och sökbar för alla.

Sökfunktionen finns i Medarbetarportalen under rubriken För lärare eller här: www.utbildning.gu.se/kurser/hitta-kursplan/.

Läs mer <http://medarbetarportalen.gu.se/aktuell/nyheter-detalj/hitta-enkelt-till-alla-kursplaner-.cid1187732>.

Katagu stängdes den 30 oktober

► **Personalkatalogen Katagu** stängde den 30 oktober. Den nya katalogen hämtar precis som Katagu data från personalsystemet, med den skillnaden att betydligt fler uppgifter kommer att uppdateras och hämtas direkt från Palasso. Den som lägger in dessa uppgifter blir personalhandläggaren på institutionen eller motsvarande.

För att söka personer efter att Katagu har stängts används antingen den allmänna sökfunktionen på Göteborgs universitets startside eller Medarbetarportalen, där man loggar in och använder den katalog som sedan länge funnits för att hänvisa eller vidarekoppla sin telefon.

Läs mer: <http://medarbetarportalen.gu.se/aktuellt/>.

Presentationer för alla anställda

► **Alla anställda** och organisationer inom universitetet har sedan en tid möjlighet att presentera sig med text och bild. Alla forskare bör dessutom kort och populärvetenskapligt presentera sin forskning. Det var i utvärderingen av universitetets forskning, RED 10, som kritik framkom om svårigheten att hitta forskare och forskning på Göteborgs universitets webbplats. I augusti 2011 fattade rektor ett beslut om "tydliga och lättillgängliga webbsidor", och det nya katalogsystemet är ett resultat av detta.

Presentationerna ska kräva så lite arbete som möjligt. Därför är många av inslagen i katalogen helt automatiserade, samtidigt finns möjlighet för den enskilde medarbetaren att enkelt bygga ut och komplettera. Kontaktuppgifter och publikationer genereras fortfarande automatiskt ur universitetets system.

För att fylla i egna uppgifter: Logga in på Medarbetarportalen, klicka på silhuetten av en människa i den övre listan, gå till "Redigera min personliga sida".

För att läsa andras presentationer, sök på respektive institutions webbplats eller fyll i det sökta personnamnet i allmänna sökrutan på Göteborgs universitets startside.

Vill du medverka i Vetenskapsfestivalen?

► **Omkring 70 000** besök årligen gör Vetenskapsfestivalen till ett av Europas ledande populärvetenskapliga evenemang. Planeringen för nästa år har redan börjat och temat är *Agera, reagera, interagera*. Det handlar dels om ett skolprogram, dels ett program öppet för allmänheten. Aktiviteter som involverar publiken är extra välkomna. Ambitionen är också att utöka antalet engelskspråkiga evenemang, varför inte minst gästforskare uppmanas att delta.

Deadline för programförslag är 15 november. Lämna förslag till: helena.aaberg@gu.se, jennie.turner@goteborg.com eller madeleine.koncilja@goteborg.com.

Nya ombud ska utses genom val

– Det är ett roligt och viktigt uppdrag, säger David Karlsson.

Han är ett av 150 arbetsmiljöombud. Snart är det dags för omval. Nytt för i år är att kandidater ska nomineras och val ska hållas på arbetsplatsen.

VID ÅRSSKIFTET löper mandat-tiden ut för alla arbetsmiljöombud som finns på Göteborgs universitet idag. Inför nästa period, 2014–2016, ska nya utses.

– Uppdraget som arbetsmiljöombud är ett förtroendeuppdrag och för att markera vikten av det vill vi öka intresset och tydligheten kring hur ombuden utses, säger Adrian Nählinder, arbetsmiljöhandläggare på personalenheten som har ingått i en arbetsgrupp med andra arbetsmiljöombud från flera fakulteter.

BÅDE ARBETSGIVAREN och de fackliga organisationerna har kommit överens om det nya valförfarandet som innebär: Alla medarbetare har rätt att nominera och det ska finnas en valberedare på varje arbetsplats. Chefen får inte på egen hand utse arbetsmiljöombud. Dessutom ska det i första hand vara slutna omröstningar. Men exakt hur valet ska gå till är upp till varje arbetsplats.

– Tidigare utsågs arbetsmiljöombud lite slentrianmässigt och förfarandet har varierat inom universitetet. Att arbetsmiljöombudet företräder kollegorna behöver bli tydligare. Det kunde till och med hända att en chef utsåg en person, vilket inte är tillåtet, säger Adrian Nählinder, som framhåller att ett ombud arbetar utifrån arbetsmiljölagen och det lokala arbetsmiljöavtalet.

– Som arbetsmiljöombud arbetar du för att du och dina kollegor ska må bra på jobbet. Det handlar om att tillsammans med arbetsgivaren verka för en god arbetsmiljö där man förebygger ohälsa, olycksfall och utslagning.

DEN SOM BLIR UTSEDD har rätt att gå ner i tjänst motsvarande den tid som uppdraget tar. I tid kan det röra sig om allt från en halvtimme till en dag i veckan. Även om det i grunden är ett fackligt

FOTO: JOHAN WINGBORG

Docent David Karlsson är arbetsmiljöombud på Förvaltningshögskolan.

»Det kostar relativt sett lite men man kan vinna mycket.

uppdrag är det medarbetarna som utser ombuden och namnen lämnas sedan vidare till facken.

DAVID KARLSSON, som är docent på Förvaltningshögskolan, har varit arbetsmiljöombud sedan 2007.

– Jag blev vald och tackade ja. Då visste jag inte så mycket vad det innebar men jag har stannat kvar för att det är ett spännande och viktigt uppdrag. Det är ett sätt att påverka sin arbetsplats för att skapa ett bättre arbetsmiljö, vilket i sin tur bidrar till att skapa en inspirerande arbetsmiljö på Göteborgs universitet.

På frågan om hur mycket tid det har tagit svarar han att det har varierat under åren.

– I samband med planerna på en institutionssammanslagning tog det enormt mycket tid. Men sedan finns det lugnare perioder. Jag tror att ombuden har olika erfarenhet, beroende på hur god eller dålig arbetsmiljön är. För min del har det varit ett väldigt tacksamt uppdrag eftersom arbetsmiljö tas på stort allvar här på Förvaltningshögskolan.

David Karlsson är också huvudarbetsmiljöombud på Samhällsvetenskapliga fakulteten. För att kunna ägna sig åt sitt uppdrag har han fått nedsättning i sin tjänst.

– Det har varit problematiskt att gå ner i tjänst. Som lektor kan jag minska på min undervisningskvot. Det är kanske inte lika lätt att göra om man är administratör.

DAVID KARLSSON påpekar att man som ombud inte enbart arbetar med den fysiska arbetsmiljön utan minst lika mycket med den psykiska hälsan.

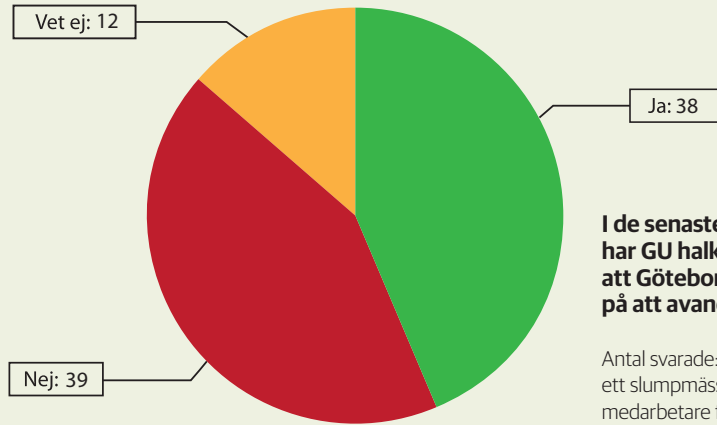
– Det kan exempelvis handla om att gå ronder eller att vara involverad i resursfördelning och organisationsförändringar. Allt är egentligen arbetsmiljö och har man en lyhörd chef kan man påverka på riktigt. Det kostar relativt sett lite men man kan vinna mycket.

ALLAN ERIKSSON

Läs mer på: www.gu.se/amo.

GU Journalens webbpanel

I de senaste internationella rankingarna har GU halkat ner några platser. Tycker du att Göteborgs universitet ska satsa resurser på att avancera på listorna?

Antal svarade: 89. Svarsfrekvens: 92 procent. Utifrån ett slumpmässigt urval, som gick till 500 anställda, har medarbetare fått anmäla sig till GU Journalens webbpanel.

Större betydelse än man tror

Rankningar är egentligen dåliga. Trots det tycker landets rektorer att rankningar spelar en ganska stor roll, inte minst indirekt. Det visar en kartläggning som Pontus Sundén gjort.

Rankningar bekräftar till stor del den bild som vi redan har, menar Pontus Sundén.

VILKEN BETYDELSE har egentligen rankningar för landets högskolor? För att ta reda på det skickade lärarstudenten Pontus Sundén, som idag arbetar som webbutvecklare på LUN, ut en enkät till landets universitets- och högskolerektorer. Gensvaret var stort, 32 av 40 rektorer svarade.

Resultatet är ganska samstämt. De flesta rektorer anser att rankningar ger en dålig bild av lärosätens kvalitet. Men den vanligaste uppfattningen är att rankningar är en realitet som man måste förhålla sig till, oavsett vad man tycker om dem.

- DET FINNS EN IDÉ om att rankningar har en generell påverkan, men det är få rektorer som uppfattar att de har betydelse för det egna lärosätet. Rektorerna anser ändå att rankningar används och att andra aktörer, som politiker och näringsliv, använder lärosätens placering på listorna. I den meningen kan rankningar ha en ganska stor indirekt påverkan, säger Pontus Sundén.

27 svarar att rankningar påverkar lärosätens anse-

ende och ett 20-tal uppfattar att forskningsfinansiärer och politiska beslutsfattare i hög eller mycket hög grad använder sig av rankningar. Dessutom menar ett 10-tal rektorer att listorna har en direkt påverkan på rekryteringen av framför allt internationella studenter.

- REKTORERNAS SVAR ger en motsägelsefull bild. Å ena sidan säger de att rankningar är ett dåligt mått på kvalitet, å andra sidan att rankningar används av andra.

Trots kritiken svarar 3 rektorer att rankningarna ger korrekt information och 2 uppges att placeringen på listorna har en direkt påverkan på fördelningen av resurser.

Däremot tror hälften av rektorerna att ett långsiktigt kvalitetsarbete förbättrar placeringen på listorna.

MEN DEN INDIREKTA betydelsen kan inte underskattas, menar Pontus Sundén.

– Risken är att man tillskriver rankningar större betydelse än de egentligen har. Det uppstår en slags loop. Om andra tycker att rankningar har betydelse är det fler som identifierar sig själva utifrån den kategorisering som rankingarna skapar. Det kan vara så att de nya universiteten har en annan identitet än de gamla, även om båda har samma formella status.

Påståendet att rankningar skulle tillmätas större vikt bland politiker och studenter ställer sig Pontus Sundén tveksam till.

– Det vet vi inte. Det skulle vara intressant att undersöka om det verkligen är så. Men om rektorerna säger att det har betydelse för andra påverkar det framför allt den externa bilden av lärosätet. Därmed stärks idén om att rankningar är viktiga.

ALLAN ERIKSSON

Pontus Sundéns examensarbete *Svenska lärosätens hantering av internationella rankingar* kan laddas ner på: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/31558>.

Citatet

»Ödeläggelsen av akademisk frihet på universitetet och införandet av auktoritära arbetsplatser är därför inte bara ett första steg utan slår rakt in i hjärtat på demokratin. Den omedelbara effekten är att vi får en tysthetskultur med själv censur och godtyckliga yttrandeförbud som ligger utanför lagstiftningen.«

Jens Stihoff Sörensen, forskare i globala studier vid GU, som i Sveriges radio, OBS, har haft en serie om new public management-filosofin och dess inverkan på den svenska rättsstaten.

GU inte lika känt utomlands

► **Svagt resultat** i anseendeundersökningar. Det är förmodligen förklaringen till att GU tappade några placeringar i Times Higher Educations (THE) årliga rankingslista över världens bästa universitet.

– Kategorin undervisning och forskning innehåller anseendeundersökningar och det är troligen därför som vi kommer sämre ut jämfört med Lunds och Uppsala universitet. Vi är helt enkelt inte lika kända internationellt, menar utredare Magnus Gunnarsson på enheten för analys och utvärdering

Liksom förra året placerar sig Göteborgs universitet i intervallet 201-225.

Den exakta positionen går att räkna fram, 223, vilket är fem placeringar sämre jämfört med förra året.

Men på ett annat område, Preclinical, Clinical & Health, har GU klättrat några platser. I indikatorgruppen Citations har GU till och med ett högre citeringsvärde än Karolinska Institutet. Men den sammanlagda rankingen blir ändå bara plats 83, vilket kan jämföras med KI:s 14:e placering.

Jämfört med 2012 förbättrar sig Göteborgs universitet i indikatorn Citations medan försämringar noteras i första hand i indikatorerna Teaching och Research.

– Andra jämförbara svenska lärosäten, som exempelvis Lunds och Uppsala universitet, uppvisar ett liknande mönster.

Trots att THE räknas till en av de mer prestigefyllda rankingslistorna är Magnus Gunnarsson mycket kritisk till några av metoderna.

– THE släpper inte särskilt mycket information om anseendeundersökningen. Vi vet exempelvis inte hur stor andel som svarar. När det gäller anseende har troligen de flesta lärosäten som är lägre rankade än 50 väldigt låga och instabila värden.

Lärargruppen vid Allmänmedicin fick Sahlgrenska akademins pedagogiska pris.

Gunnar Svedbergs pris ges av rektor till Annika Perttula, för hennes engagemang i hbtq-frågor.

Värdigt och festligt

Årets doktorspromotion med mingel och efterföljande bankett, med 775 ätande gäster på Svenska Mässan, blev en strålande föreställning.

166 PROMOVENDER, som nyss avlagt doktorsexamen, nio hedersdoktorer och ett tjugotal pedagogiska pristagare var självklara huvudpersoner fredagen den 25 oktober.

Bland gästerna och talarna märktes utbildningsminister Jan Björklund och landshövding Lars Bäckström. Det var dock en annan talare som utmärkte sig särskilt, på den efterföljande banketten. Talet av Konstnärliga fakultetens brittiska hedersdoktor, performancekonstnären Liz Aggiss, visade vad den som besitter både humor och performativ och konstnärlig förmåga är mäktig inom ramen för några minuters tal. En inte alltför vågad gissning är att hennes tal/uppträdande är det som etsat sig fast hos många av dem som var på plats.

I minglet mellan ceremoni och bankett fanns även GU:s nya styrelseordförande Cecilia Schelin Seidegård.

– Det här är ett sätt att både vårda uni-

versitetets traditioner och att hedra dem som doktorerat. Det är både värdigt och hedervärt, sade hon.

Pam Fredman riktade sig i sitt tal särskilt till Jan Björklund där hon underströk vad hon saknade i forsknings- och innovationspolitiska propositionen från hösten 2012:

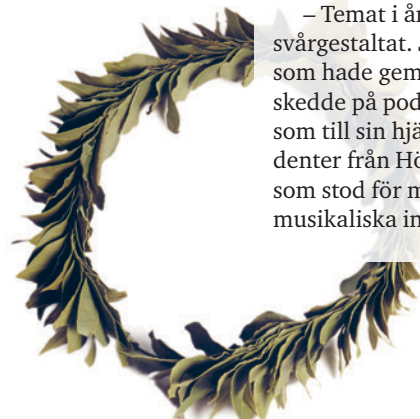
– Jag saknar humaniora- och bildningsperspektivet. Våra politiker måste signalera att det inte räcker med att satsa på medicin, teknik och ekonomi utan att det också behövs forskningssatsningar inom humaniora, samhällsvetenskap och konst.

DOKTORSPROMOTIONEN är universitetets ceremoni för att överlämna de så kallade insignierna på doktorsvärdigheten. Det är ett väloljat maskineri som rullar, 110 år sedan Göteborgs universitets första doktorspromovering. En mängd personer finns med i kulisserna, minst ett 70-tal GU-anställda

och studenter samt Marie Lowrie, ceremonimästare vid GU sedan 2007.

Teater- musikal- och operaregissören Staffan Aspegren ingår från och med i år i den ceremonigrupp från Konstnärliga fakulteten som är knuten till Akademiska högtider.

– Temat i år var samhällsansvar vilket var svårgestaltat. Jag valde musikalnummer som hade gemensam nämnare med det som skedde på podiet, sade Staffan Aspegren som till sin hjälp bland annat hade studenter från Högsolan för scen och musik som stod för merparten av de högklassiga musikaliska inslagen under dagen.

Hedersdoktor Samuel I. Stupp promoveras av Kerstin Nilsson för Sahlgrenska akademien.

Några händelser/muntrationer under ceremoni och den efterföljande banketten, eller undantag som snarast förstärkte intrycket av det perfekta arrangemanget:

- Doktoranden som lyckades med konststycket att nästan missa den korta vandringen över den så kallade parnassen, själva transformationsriten för att träda in i akademien som nybliven doktor.
- Kommentaren "Hej pappa!" från publiken när en av Naturvetenskapliga fakultetens nyblivna doktorer hedrades.
- När Handelshögskolans samtliga nyblivna doktorer höll på att hoppas över. Rådigt ingripande av vice ceremonimästare Jörgen Kyle och övermarskalk Linus Callheim räddade dock den situationen.

TEXT: TORSTEN ARPI
FOTO: JOHAN WINGBORG

På vilket sätt bidrar din forskning till en bättre framtid?

Den frågan ställde GU Journalen till 8 nyblivna doktorer.

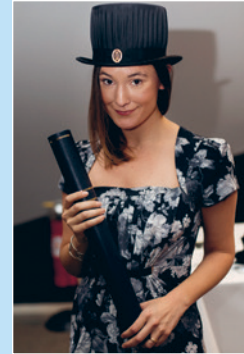
ANDREAS GODSÄTER
Ålder: 39
Disputerat i: freds- och utvecklingsforskning
– I ljuset av en djupt orättvis värld är min forskning om samarbete mellan länder i södra Afrika viktig. Genom att öka förståelsen för hur folkliga organisationer samarbetar regionalt kring hiv/aids och handelsfrågor hoppas jag kunna bidra till en bättre framtid för fattiga människor.

MARIA GYHAGEN
Ålder: 55
Disputerat i: obstetrik och gynekologi
– Jag har forskat om de långsiktiga skadorna på bäckenbotten som kan drabba en kvinna efter en förlossning. Sådan kunskap bidrar framför allt till att öka kvinnors autonomi när det gäller beslut som rör hennes framtida barnafödande.

GABRIELA SCHAAD
Ålder: 46
Disputerat i: företagsekonomi
– Jag har studerat hur kommunala energibolag med höga ambitioner inom miljöområdet arbetar med omställningen till förnyelsebara bränslen och teknik, en viktig framtidsfråga. Jag visar att dessa företag med hjälp av innovationer, samarbeten och lokal förankring kan skapa långsiktigt värde för både ägare och samhälle.

LISA WIKLUND
Ålder: 32
Disputerat i: etnologi
– Min avhandling handlar om nationell identifikation i en alltmer globaliserad vardag, vilket innebär både nya möjligheter, men även begränsningar som bland annat har att göra med nationell tillhörighet och identifikation. Jag forskar om detta spänningsfält. Rörligheten ökar hela tiden, och det är viktigt att vi nu, och i framtiden, förstår vardagen ur ett kosmopolitiskt perspektiv.

ROBERT RUDÄNG
Ålder: 38
Disputerat i: medicin
– Min forskning identifierar och utvärderar faktorer som påverkar hur vi bygger benmassa i unga år. Ökad kunskap om detta kan bidra till utveckling av nya behandlingsmetoder mot benskörhet och därmed minska antalet benbrott i vårt samhälle i framtiden.

ANDREAS JOHNSON
Ålder: 36
Disputerat i: naturgeografi
– Den eviga frågan är om det finns liv på andra planeter. Det är något min forskning kan ge svar på. Men genom att studera grannplaneter kan vi också få referenser till jordens utveckling. Vi vet nu att processer vi tidigare trott bara förekommit på jorden också funnits på Mars, som till exempel bildandet av glaciärer.

ULRIKA WÄNSTRÖM LINDH
Ålder: 44
Disputerat i: design
– Det jag har forskat om handlar om att förstå rummet med hjälp av belysning, till exempel hur vi ser och upplever rumsform, storlek och atmosfär beroende på ljusets placering. Detta har betydelse för upplevelsen av trygghet och social gemenskap och underlättar orientering i stadsrum.

STEFAN JOHANSSON
Ålder: 32
Disputerat i: pedagogik
– Hur fungerar olika bedömningsformer i skolan? Vilka är de faktorer som bidrar till att göra lärares bedömning av elevers kunskaper och färdigheter mer likvärdig och rättvis? Det är något av vad jag forskat om.

ENKÅT: ULRIKA LUNDIN FOTO: JOHAN WINGBORG

Tuff journalist lär ut sina

Journaliststudenternas nye gästprofessor Robert Aschberg har gjort det mesta från dokusåpor till granskande reportage.

Nu ska han lära de blivande journalisterna hur man värnar sin integritet i en allt tuffare mediebransch.

Att vara journalist är ingen lek.

– Man måste vara snabb i huvudet och snabb i fötterna. Den som är långsam och fyrkantig kommer att bli frånt.

DET ÄR TISDAG FÖRMIDDAG i början av oktober. Linnésalen i journalistutbildningens lokaler i Annedal fylls av studenter.

Robert Aschberg ska hålla sitt andra seminarium som gästprofessor vid JMG (institutionen för journalistik, medier och kommunikation) i Göteborg. Den här dagen är temat *Spåra på nätet* och han har tagit en researcher till hjälp.

Kvällen före seminariet träffar jag Robert Aschberg för en intervju. Vi har planerat att mötas i samband med hans besök i Göteborg. Hans kalender är fullspäckad så det får bli en intervju på kvällen då han anlänt med flyget. Vi bestämmer att ses klockan 21 men flygresan bokas om, och bokas om igen, så mötet flyttas fram först till 22 och sedan till klockan 23.

Det är alltså en mycket sen måndagskväll som vi träffas i en hotellfoajé i centrala Göteborg. Men Robert Aschberg, klädd i svart manchesterkavaj, verkar ha gott om energi. Han gör inte alls något trött intryck trots den sena timmen.

Jag frågar hur det känns att ha blivit gästprofessor för blivande journalister?

– Jag vet inte ... Känns ... Måste det kännas så mycket? säger han och skrattar lite generat. I bakgrunden surrar hotellets discomusik ur högtalarna.

ROBERT ASCHBERG tror att han har blivit utsedd för att man önskat någon som är lite annorlunda än tidigare gästprofessorer. Som kan tillföra sådant som inte står i läroplanen.

När han fick frågan i ett telefonsamtal blev han minst sagt förvånad.

– Jag sade ”Du har ringt fel kille. Man utser väl inte bocken till trädgårdsmästare?”

Men nu verkar han ha funnit sig väl tillrätta i sin nya roll.

– I min första föreläsning talade jag om så kallad checkblocksjournalistik och om att skapa en nyhet ur intet. Det är sådana där tjuvknep man får lära sig genom åren.

Han planerar att diskutera ämnet namnpublicering och vad man ska tänka på när det gäller källskydd. Han har också bjudit

in en amerikansk radiojournalist, Valerie Geller, till ett kommande seminarium.

– Hon är någon slags guru och har jobbat i en massa länder med pratprogram i radio.

Och så vill han slå fast en sak:

– Vi är inte i branschen för att få polare.

Om studenterna tror det, då har de hamnat fel.

Två saker är viktiga för den som vill bli journalist, menar Robert Aschberg: att veta hur samhället fungerar och att kunna ta folk.

– Men jag har ju ingen enkel visdom att bibringa dem, säger han och skrattar.

ROBERT ASCHBERG

AKTUELL: Gästprofessor vid JMG (institutionen för journalistik, medier och kommunikation) fram till sommaren 2014.

ÅLDER: 61 år.

FÖDD: Stockholm.

BOR: ”I bostadsrätt i Stockholms innerstad. Tillbringar all ledig tid ute på landet, i skärgården.”

FAMILJ: Fru och tre barn.

BAKGRUND: Journalist sedan 1970-talet på tidningar, radio och tv. Reporter på Expressen i sju år. Var med och startade produktionsbolaget Strix Television. Sedan 2011 programledare för *Aschberg* i den kommersiella radiostationen Radio1. Fick 1991, tillsammans med Stina Dabrowski, Stora Journalistpriset.

INTRESSEN: ”Alldeles för många, har inte tid med alla. Drar på mig blåkläder på landet och jobbar med allt från maskiner till snickeri. Det är ett sätt att koppla av från stressen i jobbet. Bättre än att meditera för man får någonting gjort.”

SENAST LÄSTA BOK: ”Har en fyra-fem böcker på nattduksbordet. Den senaste var Mats-Eric Nilssons bok om krogfusket *Saltad nota*.”

MEDIER: ”Skummar Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter varje morgon. Fick konto på Göteborgs Posten när jag blev gästprofessor. Kollar Aftonbladet och Expressen, oftast på nätet numera.”

ATT JOURNALISTYRKET blivit allt tuffare med åren står helt klart.

– Hela mediebranschen håller på att ändras radikalt just nu. Det beror på teknikutvecklingen och Internet. Det påverkar medieekonomin på alla fronter och skapar väldigt mycket osäkerhet. Den trygghet som tidigare åtminstone delvis fanns i journalistyrket håller på att blåsas bort. Man får mer eller mindre bli entreprenör.

Robert Aschberg bör veta vad han talar om. Han har arbetat inom media sedan 1970-talet på de mest skiftande arbetsplatser. Bland hans uppdragsgivare finns så

skilda tidningar som Gnistan, Evangelii Härold, Svenska Dagbladet och Lektör.

Att bli journalist var en ungdomsdröm han hade under uppväxten i en medelklassfamilj i Stockholm. Pappan arbetade som kirurg och mamman med databehandling.

– Jag hade väldigt romantiska föreställningar om journalistiken. Egentligen hade jag ingen aning om vad yrket innebar.

TVÅ GÅNGER sökte han till dåvarande Journalisthögskolan i Stockholm men kom inte in. Det var antagningsprover som gällde på den tiden och där ingick samtal med en journalist och en psykolog.

– En gång var jag nästan inne men det sprack totalt i psykologsamtalet, minns han.

Han började jobba och försörjde sig som ”sopgubbe”, bussrangerare och vaktmästare. Tanken var att läsa medicin.

»En kompis sade: ”Bli journalist!” Och nästa dag var jag det.«

”

– En kompis sade: ”Bli journalist!” Och nästa dag var jag det. Det var nog lättare på den tiden. Jag började skriva artiklar och sedan sålde jag in de där grejorna.

På Saxons veckotidning fick han sitt första fasta jobb och sedan var det dags för Expressen. Där blev han kvar i sju år.

– Expressen blev mitt universitet. Jag började på polisredaktionen. Satt och ringde sådana där ”har-det-vart-nåt”-samtal på morgnarna. Sedan kom jag rätt snabbt över till nattredaktionen och så blev jag det som kallades 13-reporter. Det var vi som fick göra de bra grejorna.

Efter en sejour på månadstidningen Z började Robert Aschberg jobba med tv. Han var med och startade produktionsbolaget Strix Television som framför allt arbetade åt TV 3.

Diskutabelt hette den första programserien och sedan följde en hel rad andra såsom *Ikväll Robert Aschberg*. Han har lett dokusåpor som *Baren* och *Expedition Robinson*. Men han har också hunnit med samhällsprogram med granskande reportage. Ett sådant var *Folkhemmet*.

Checkblocks-journalistik kallas det när en journalist betalar en intervjuperson för att ställa upp. En arbetsmetod som är mycket ovanlig i Sverige.

SEDAN 1995 skriver han kolumner i Aftonbladet. Nu är han också sedan två år tillbaka programledare för *Aschberg* i den kommersiella radiokanalen Radio1, som av ekonomiska skäl läggs ner vid årsskiftet. Där blandar man allvar med mer lättamt material.

Robert Aschberg har engagerat några studenter på JMG för att göra program.

– De är väldigt, väldigt seriösa så jag

knep

måste nog ta ett resonemang med dem. Om man inte är lite underhållande är det inte säkert att man får med sig publiken på de seriösa grejorna, säger han.

Robert Aschberg är som journalist inte rädd för att sticka ut. Han har gott om egna idéer.

- JAG HAR INTE suttit och väntat på att få en lapp med vad jag ska göra. Det finns många tv-pajasar som mest tänker på sina frisyrier. När de kommer till en inspelningsplats frågar de: "Var är manus?". Sådan är inte jag. Jag skriver alltid mitt eget i den mån jag använder manus. Helst kör jag bara med stolpar, det blir bäst då.

Vad är det som driver dig som journalist?

– Att ha kul och att tjäna pengar. I den ordningen. Jag har haft ett mycket stort privilegium att få blanda allvarliga saker med rent trams. Jag gillar ju båda.

Och skulle han välja yrke i dag är det ingen tvekan, det skulle vara journalist.

– Jag kan inte tänka mig något roligare jobb. Det finns en massa andra saker jag är road av som båtar och entreprenadmaskiner. Som ung var jag också lite inne på idén med att läsa medicin. Men hade nog varit tråkigare.

JOURNALISTIKEN har blivit både bättre och sämre sedan 1970-talet, tycker han. Att det skrivs så mycket om kändisar i dag, det gillar han inte.

– Men samtidigt finns det riktigt bra fördjupningar och nyheter i allt det där. Morgontidningarna har blivit tunnare men också delvis bättre. De har tagit till sig det bästa av tabloidjournalistiken vilket de inte mått illa av alls.

Journalistisk integritet är viktig, menar Robert Aschberg. Han har själv aldrig behövt "dagtinga med mitt samvete".

– Integritet lönar sig i längden och då talar jag inte om pengar. Att ha en egen vilja är alltid bra. Det här hoppas jag ska genom-syra seminarierna på något sätt.

ROBERT ASCHBERG har ett djupt samhällsengagemang och är ledamot i tidskriften Expos styrelse sedan 15 år tillbaka. Lika länge har han suttit i Sjärräddningssällskapets styrelse.

– Jag är stolt över att vara antirasist, därför är jag engagerad i Expo. Och Sjärräddningen är en av Sveriges finaste frivilligorganisationer. De här två sakerna brinner jag för.

TEXT: ANNIKA HANSSON
FOTO: JOHAN EKSTRÖMER/SCANPIX

Likgiltighet är det värsta som kan hända

Ungefär 200 alumner hade kommit till Vasaparken den 1 oktober för att lyssna på Robert Aschberg som intervjuades av journalisten Lennart Persson.

Bland annat fick han frågan om vad han är mest stolt över i sin karriär, något som Robert Aschberg hade svårt att svara på. Han har arbetat med tv-, radio- och tidningsjournalistik, samt med både underhållning och mer seriösa saker.

– Resultatet är att jag har fått en stor frihet. Vissa gillar mig för det jag gör och har gjort, medan andra hatar mig, vilket är bra, för likgiltighet är det värsta som kan hända. Och jag tror ändå att jag har lyckats behålla

trovärdigheten i det jag gör, både på trams-sidan och på den mer allvarliga sidan.

Arrangemanget var en del av den nationella alumnveckan som arrangerades runt om i landet. I GU:s alumndatanätverk har idag nästan 15 000 före detta studenter anmält sitt intresse att både få och ge tillbaka till sitt universitet.

Vill du veta mer om just dina alumner kontakta den centrala alumnfunktionen på alumn@gu.se eller 786 69 03.

Aulan i Vasaparken var full när Robert Aschberg intervjuades av Lennart Persson under den nationella alumnveckan. Bland annat berättade han om vikten av att tro på det man gör.

Säsong för algjakt

Ett projekt som ger mat, energi och gödsel, som leder till nya, spännande material och som dessutom förbättrar miljön. Låter det som ett önsketänkande?

Inte för en grupp forskare vid Tjärnö forskningsstation. De har just fått drygt 30 miljoner kronor för att ägna sig åt alger.

DET ÄR EN ovanligt vacker vindstillastid på hösttid, solen skiner och vattnet i Kosterfjorden ligger alldeles blankt. I fjärran kan man ana en röd färja som är på väg mellan öarna. Här finns Sveriges hittills enda marina nationalpark.

– Långt där ute i Kosterarkipelagen kommer också algodlingen att ligga, förklarar Göran Nylund, kemisk ekolog vid Tjärnö forskningsstation.

Algodlingsprojektet är stort. Det har fått hela 31,7 miljoner kronor i finansiering

under fem år av bland andra Formas. Och förutom från Göteborgs universitet ingår även forskare från Chalmers, KTH, Linnéuniversitetet och Lunds universitet.

Just den del av projektet som GU står för är det bråttom med, berättar Göran Nylund.

– Vi måste samla in algerna precis när de blivit köns mogna och för den art vi satsar på i första hand, brunalgen sockertare, är det just nu som gäller. Vi plockar in dem från havet här utanför och lägger dem i kar fyllda med vatten där vi hängit linor som sporer kan fastna på. När de vuxit till sig under en till två månader tar vi med dem ut, 50 meter från land, och låter dem växa på grövre linor i en algodling. Efter cirka ett år är det dags för skörd.

Just denna vackra dag är vädret perfekt för algjakt. Göran Nylund drar på sig en våtdräkt och hoppar ner i en guppande gummibåt. Fotografen Johan Wingborg, informatören och marinbiologen Martin Larsvik och

jag följer efter i en liten motorbåt som stilla tar sig fram mellan skären. Efter en kvarts färd stannar vi vid en klippställ. Göran drar upp sin lilla båt på stranden men är strax i vattnet igen och börjar snorkla. Snart har han hittat några av de långa bruna, helt platta alger som projektet behöver.

EN PÅSE ALGER rikare far vi så småningom tillbaka till forskningsstationen och sätter oss med en kopp kaffe i matsalen. Göran Nylund tar fram en bild, full med pilar i en cirkel, och visar hur projektet är tänkt att fungera.

– Vi satsar på brunalger för att de växer så snabbt, uppemot 1 centimeter per dag, och därför på kort tid ger mängder med arbetsmaterial. Men så småningom ska vi testa också andra alger. En del av projektet handlar om matproduktion, alger är fulla av nyttigheter, som mineraler, vitaminer, antioxidanter och omega 3-fettsyror. De kan

»Det finns hur mycket havsyta som helst att odla på och visst verkar det spännande att skapa gröna oaser i havet«

GÖRAN NYLUND

”

att det kommer att fungera, både ekonomiskt och miljömässigt, beror just på att det inte bara handlar om en enda produkt.

För att nå alla mål krävs mycket forskning. Bland annat ska gruppen studera vilken miljöpåverkan odlingen kommer att ha.

– När man talar om miljöpåverkan tänker man ofta på något negativt, påpekar Göran Nylund. Men det vi förväntar oss är positiva effekter, som att algerna tar upp näringsämnen ur vattnet och därmed motverkar övergödning. För havsodling är miljövänligt: inga tillsatser, gödsling eller besprutning behövs, inga skogar skövlas, inget dyrbart sötvatten går åt. Det finns hur mycket havsyta som helst att odla på och visst verkar det spännande att skapa gröna oaser i havet, där kanske också andra organismer kan leva?

MEN HAVSODLING INNEBÄR också problem, inte minst tekniska.

Bland annat kan det vara svårt att ta sig ut till odlingarna, särskilt i hårt väder. Och de linor som algerna växer på blir tunga och därför kanske besvärliga att få upp.

Därför kommer forskargruppen också att göra mer kustnära odlingsförsök, berättar Göran Nylund.

Ytterligare ett problem är påväxt av andra arter.

– Det handlar bland annat om mossdjur, snäckor och havstulpaner. All påväxt behöver inte vara dålig men eftersom vi vill ha kontroll över våra odlingar kan vi inte tillåta att det växer en massa organismer där som vi inte vet vad de innehåller. Hur som helst är vår förhoppning att kunna använda vår kompetens i hur alger påverkas av omvärlden, förklarar Göran Nylund. Det handlar bland annat om att utnyttja variationer mellan säsonger. Algers produktion av värdefulla ämnen påverkas nämligen av solljuset: på hösten framställer de mer socker, på våren mer proteiner.

– Tänk om vi kunde trigga algerna så att de producerar intressanta kemiska ämnen precis när det är lämpligt för oss att skörda! Det skulle göra odlingen ännu mer värdefull.

dessutom användas som smakförstärkare som gör maten godare. Och på våren, när de är fria från andra växtligheter, är de ypperliga att använda i matlagning. Men vårt projekt handlar också om annat.

ALGODLING ÄR I SIG inte något nytt. I Sydostasien har de odlats sedan länge men numera finns även flera algprojekt på gång i Europa; alger har helt enkelt blivit trendigt. I exempelvis Norge och Skottland handlar det främst om att utvinna bioenergi.

– Men det är svårt att få den typen av projekt att bli lönsamma, det finns ju så mycket mer energi i olja och kol. Vårt projekt är istället unikt genom sitt kretsloppstänkande. Det vi vill undersöka är om alger kan producera både mat, djurfoder, bio-bränslen och biogödsel samt användas som ersättning för plast. Tanken är att skapa ett slutet system där allt biomaterial tas tillvara och ingenting lämnas som avfall. Att vi tror

I sin tidigare forskning har Göran Nylund mest analyserat prover som är mikroskopiskt små. Nu ska han arbeta med väldigt mängder biomassa och dessutom tillsammans med forskare som har en helt annan bakgrund än han själv, som ingenjörer från Chalmers och KTH.

– Jag har aldrig jobbat så här tidigare men tycker att det verkar jätteroligt. Alla är engagerade och härligt nyfikna.

Det är redan sen eftermiddag och snart dags att åka tillbaka till Göteborg. Men för Göran Nylund är arbetet inte slut, det gäller att utnyttja den vackra dagen till mer alginsamling.

– Jag är övertygad om att vår forskning får betydelse för framtiden. Om tio år kommer det att finnas företag som odlar alger här och alger i maten kommer inte längre att ses som något konstigt.

TEXT: EVA LUNDGREN

FOTO: JOHAN WINGBORG

LOVÉCENTRUMET I TJÄRNÖ

Projektet *Makroalger för ett biobaserat samhälle. Odling, bioraffinering och energiutvinning* har fått 31,7 miljoner kronor i anslag under 5 år. Störst finansiering är Formas, men också bland andra Västra Götalandsregionen, Region Skåne samt flera företag bidrar.

Projektet är ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Chalmers, KTH, Linnéuniversitetet och Lunds universitet. Projektledare är Fredrik Gröndahl, docent i industriell ekologi vid KTH.

Syftet är att utveckla ett hållbart system för att använda alger som mat, foder, biobaserade material, gödsel och biogas.

TJÄRNÖ MARINBIOLOGISKA STATION

Tjärnöstationen grundades 1963 och fyller alltså 50 år. Sedan snart sex år tillbaka är stationen en del av Sven Lovén centrum för marina vetenskaper. Platsen är vald på grund av närheten till den djupa och artrika Kosterfjorden. Sedan 1970-talet är stationen bemannad året runt. Mycket av arbetet inför bildandet av Kosterhavets nationalpark har utförts från stationen.

Arbetarpojken från Newcastle

R

esan från varvsarbetarnas Newcastle i norra England till en professorstitel vid Göteborgs universitet har varit lång.

Ronald Paul har inte bara gjort en klassresa utan också bytt både land och språk. Men det är viktigt att värna om sina rötter, tycker han.

– Jag känner mig mycket privilegierad som kan kombinera erfarenheterna från min egen bakgrund med forskning och undervisning.

RONALD PAUL, som är född 1950, växte upp i arbetarstaden Newcastle i norra England. Newcastle var på den tiden, liksom Göteborg, en varvsstad, och Ronalds pappa var varvsarbetare.

– Jag växte upp i en familj med små medel. Vi hade inte mycket pengar. Men min barndom var ljus trots allt. Det fanns en stark sammanhållning.

Ingen i hans familj läste på universitet. Inte ens någon han kände gick vidare till högre studier.

– Det var fullständigt otänkbart på något sätt, det fanns inte i vår sinnevärld. De flesta i familjen och bland mina vänner blev kolarbetare eller jobbade på en fabrik eller ett varv.

Många i hans närhet levde i direkt fattigdom.

– På vår gata fanns en liten mataffär. Där kunde man höra folk fråga efter *ett ägg* eller *en skiva skinka*. De hade inte råd med mer, helt enkelt. Jag kunde se barn i skolan som var klädda i sina föräldrars gamla kläder. Man rullade upp ärmarna eller byxbenen bara, så fattigt var det.

Vi träffas i Ronald Pauls lilla och ombonade arbetsrum i Humanisten ovanför Näckrosdammen. Rummet fylls av bokhyllor och här trängs mängder av böcker. På ena väggen finns en inramad affisch från Moderna museet och över skrivbordet fotografier på nära och kära.

HAN ERBJUDER MIG sin skrivbordsstol och sätter sig själv i rummets andra stol. Den har ett ryggstöd som gör att man liksom faller bakåt så jag är tacksam att slippa den när jag ska anteckna.

Ronald Paul säger att han gjorde en "liten klassresa" redan som barn. Man hade en examen vid 11 års ålder och klarade man den gick man vidare till grammar school som förberedde för högre studier. Den som inte klarade proven fortsatte i secondary school.

– Alla jag kände misslyckades med den där examen. Men av någon konstig anledning så lyckades jag klara den. Det var min första lilla kontakt med en annan värld.

Den unge Ronald gick nu i grammar school där man bland annat fick läsa främmande språk.

– Jag var den ende på hela gatan som gick i den där skolan. Jag kommer ihåg känslan av separation mellan mina egna familjemedlemmar och vänner och den nya skolvärlden som jag hade hamnat i. Vi hade hemläxor, det hade ingen av mina vänner. De kunde spela fotboll när jag fick sitta och plugga. Jag vantrivdes och tyckte det var väldigt svårt med den där separationen.

Så vid 16 års ålder slutade Ronald Paul skolan utan att ta någon studentexamen. Han började arbeta på en fabrik. Senare var han busskonduktör under ett år.

1970 kom han för första gången till Sverige. Han återkom flera gånger på semester, ensam eller med kompisar, med den färjelinje som då gick mellan Newcastle och Göteborg.

BAKGRUNDEN VAR att han som busskonduktör i Newcastle hade träffat på svenskar som var där för att handla.

– En av bussturerna som jag jobbade på transporterade folk från båten in till stadens centrum. Då kom jag i kontakt med svenskar. Innan dess fanns Sverige knappt i min sinnevärld.

Att ta sig med båten till Göteborg var billigt på den tiden.

– Jag minns att det kostade sex pund första gången jag reste över. Så jag var här på semester många gånger. På 1970-talet var det inte så många engelsmän i Sverige. Man kände sig lite speciell på ett väldigt positivt sätt.

Under sina resor till Sverige fick Ronald Paul också vänner här och han bestämde sig för att flytta till Göteborg. Han läste på komvux, bland annat för att lära sig svenska. Han hade planer på att bli engelsklärare men en studievägledare på universitetet fick honom på andra tankar.

– Det var inte så lätt att få jobb i skolan på den tiden. Hon föreslog att jag skulle läsa engelska på universitetet och se tiden an.

Så blev det studier på Göteborgs universitet.

– Jag läste engelska och svenska, på den gamla lärarlinjen. Så jag är faktiskt utbildad svensklärare också, säger han och skrattar.

Den unge Ronald Paul kände att han trivdes i Sverige och i Göteborg.

– En sak som kännetecknar klassamhället i England är att man har väldigt många

stereotypa uppfattningar om människor som kommer från norra England. Den känslan försvann när jag kom hit. Folk såg mig som en engelsman. De hörde inte på min dialekt att jag kom från Newcastle. Det kändes som en befrielse på många sätt. Att jag flyttade hit öppnade upp världen för mig både fysiskt, geografiskt och mentalt.

Han menar att det där med dialekten fortfarande är mycket viktigt i hans gamla hemland. Det kan avgöra vilket jobb man får och hela ens framtid.

– Om du är utbildad i en privatskola som Eton eller Harrow får du en accent som nästan garanterar ett bra jobb och ett bra liv. Men en nordengelsk brytning kan vara förödande.

RONALD PAUL DOKTORERADE så småningom i Göteborg med en avhandling om efterkrigstidens arbetarlitteratur. Så började han arbeta som engelsklärare, först på Folkuniversitetet och sedan på Angeredss gymnasium där han också undervisade i svenska.

– Det var väldigt nyttigt, en helt annan verklighet jämfört med universitetet.

1993 återvände han till Göteborgs universitet, den här gången som lektor.

Ronald Paul forskar kring engelsk arbetarlitteratur. Sedan förra året är han professor i engelska med inriktning mot litteraturvetenskap.

Särskilt intresserar han sig för kvinnliga arbetarförfattare. I England har de under senare år börjat ta mer plats på litteraturscenen. Ronald Paul nämner namn som Pat Barker, Agnes Owens och Jeanette Winterson.

– Kombinationen kön och klass tycker jag är väldigt spännande.

Särskilt Pat Barker är en författare han gillar. Hon tilldelades det prestigefyllda Bookerpriset 1995 för sin roman om första världskriget *The Ghost Road*.

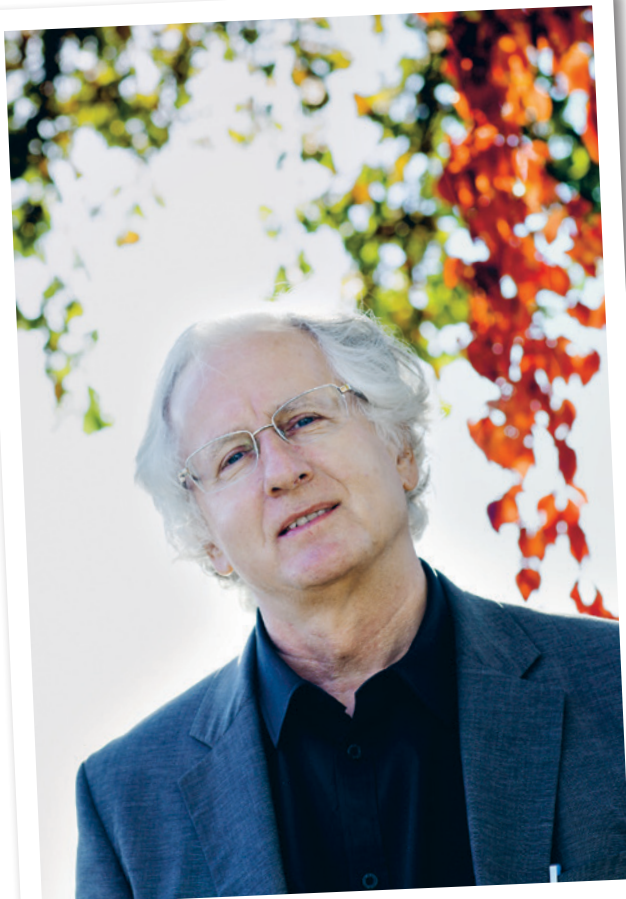
– I och med att hon fick det började man ta kvinnliga arbetarförfattare på allvar.

DET FINNS EN STOR tradition av krigsskildringar skrivna av män som Ernest Hemingway, John Dos Passos och Erich Maria Remarque.

– Man kunde därför vänta sig att det inte fanns mer att skriva om första världskriget. Men Pat Barker satte fokus på en sak som tidigare inte hade skildrats så mycket.

Det handlar om fenomenet shell shock, alltså ett post-traumatiskt stressyndrom som drabbade soldater i första världskriget.

– De började gråta, kunde inte sova,

RONALD PAUL

AKTUELL: Professor sedan 2012 i engelska med inriktning mot litteraturvetenskap.

ÅLDER: 62 år.

FÖDD: Newcastle i norra England.

BOR: Västra Frölunda i Göteborg.

FAMILJ: Sambo och en dotter som bor i Australien.

BAKGRUND: Arbetat på fabrik och som busskonduktör. Filosofie doktor och docent. Engelsklärare på Folkuniversitetet och Angeredsgymnasium. Lärare och forskare på Göteborgs universitet sedan 1993.

INTRESSEN: Lyssna på folkmusik, gärna irländsk. Gillar mycket att gå på bio.

FAVORITFÖRFATTARE: "Många, men jag säger Pat Barker. Hon är en kvinnlig arbetarförfattare av högsta rang."

FAVORIT BLAND SVENSKA ARBETARFÖRFATTARE: Vilhelm Moberg och hans *Utvandrarna*. "Det var den första svenska bok jag läste. Jag blev som invandrare mycket tagen av den. Den är nästan ett nationellt epos, ett storslaget verk."

SENAST LÄSTA BOK: *Skulden* av Kajsa Ekis Ekman. "Skakande på många sätt om situationen i Grekland".

SENAST SEDDA FILM: *The spirit of '45* av Ken Loach. "Jag älskar Ken Loach. Han skildrar arbetarklassen i England på ett mänskligt sätt."

SVAGHET: "Borde göra mera."

STYRKA: "Jag hoppas att min bakgrund har gett mig empati för människor, att jag är solidarisk."

DRIVKRAFT: "Det är klart att man som lärare och forskare vill se sig som en del av ett upplysningsprojekt."

FAVORITRÄTT: Den indiska rätten chicken tikka masala. "Den är nu mer populär i England än fish and chips. Jag gillar att England är så multikulturellt."

»Jag väljer texter av arbetarförfattare som vanligen inte finns med i universitetets litteraturlistor.«

skrek och var hysteriska. Från början betraktades dessa män som fega och de bestraffades. Med de blev till slut så många, det var tusentals unga män som hade de här symtomen, att man tvingades öppna specialsjukhus. Där fick de terapi i stället för att bestraffas.

Det var på 1840-talet som de första arbetarförfattarna började publiceras i England. Men först under 1900-talet växte riktningen inom litteraturen verkligen fram.

Arbetarförfattarna har dock inte alls haft en lika stark ställning i England som i Sverige, menar Ronald Paul.

– Det finns en stor medelklasstradition i England också inom litteraturen med författare som Charles Dickens, Virginia Woolf och James Joyce. Få arbetarförfattare har kunnat mäta sig med dessa. Därför har arbetarlitteraturen alltid varit en sekundär tradition där, även om det finns undantag.

Ronald Paul menar att Sverige har fantastiska arbetarförfattare.

– Det är en enormt rik arbetarlitteratur som finns här. Den är unik i hela Europa, det finns inget land som kan jämföra sig med detta. Här finns en hel generation av dessa författare under 1930-talet. Och de var det mest nyskapande som fanns då.

JUST 1930-TALET är ett årtionde som Ronald Paul särskilt intresserar sig för. Han skriver en bok om den tidens engelska arbetarlitteratur.

– Jag ser många paralleller mellan 1930-talet och i dag, som sociala spänningar, växande massarbetslöshet och rasism. Därför vill jag gå tillbaka till den tiden när jag skriver. 1930-talet är också intressant ur ett litterärt perspektiv, där finns en spännande relation mellan politik och estetik.

Visserligen skrevs det en hel del politiska romaner under 1930-talet som inte var så lyckade, med ganska stereotypa skildringar av människor, anser Ronald Paul.

– Men de svenska arbetarförfattarna lyckades ofta åstadkomma komplexa skildringar av det politiska skeendet på 1930-talet.

Han menar att det i dag finns en ny våg av författare som tar ställning politiskt men som också är stora konstnärer.

– Pat Barker är ett exempel på en sådan figur. Hon skildrar kriget på ett sådant konstnärligt övertygande sätt.

ATT HA RÖTTERNA i en arbetsmiljö är berikande och en stor tillgång som forskare och lärare tycker Ronald Paul.

– Jag har ett personligt engagemang för brittisk arbetarlitteratur. Den speglar delvis min egen uppväxt och mina erfarenheter. Arbetarlitteraturen ger röst åt en klass som annars inte hörs i det offentliga samtalet. Så jag brinner för detta inte bara av personliga utan också av pedagogiska skäl. Det är en

väldigt spännande litteratur, väl värd att forska i.

Han vill synliggöra de många människor som är gömda i historien. Som har marginaliserats och sällan kommer till tals.

– Jag väljer texter av arbetarförfattare som annars vanligtvis inte finns med i universitetens litteraturlistor. Där brukar de texter som dominerar vara skrivna av medelklassförfattare.

ATT BYTA KLASS kan medföra en känsla av att man inte passar in.

– Visst, på det personliga planet kan man ibland känna en social osäkerhet. Man pratar ofta om klassresan som enkel, men den innebär problem. Identiteten är alltid förknippad med barndomen, hur man talar, ens syn på livet. I England säger man "class will out". Alltså, du har den med dig, den kommer alltid fram. En professor med medelklassbakgrund behöver inte fundera på detta. Han befinner sig i en miljö präglad av hans gamla klasserfarenheter.

På universitet har dock Ronald Paul inte känt några hinder.

– Nej, jag är mycket tacksam, folk här har varit positiva. Universitetet har varit en stödjande miljö för mig som person, både som forskare och lärare.

Och att undervisa är verkligen något som han gillar.

– Ja, mycket. Jag tycker om kontakten med studenterna, de ifrågasätter, de är nyfikna och engagerade. De vill gärna lära sig om världen och de ser litteraturen som en möjlighet för att göra det, säger han och fortsätter:

– Situationen i världen i dag är så problematisk och krävande. Det finns så många hot, inte minst det ekologiska. Och studenterna känner av det. Litteraturen ger dem ett verktyg för att förstå sin egen personliga situation men också omvärlden.

HAN GILLAR ATT diskutera med studenterna. Den respekt man får beror på samspelet mellan studenten och läraren, inte för att man har en titel som professor.

– Det är en utmaning men också en enorm tillfredsställelse.

Ronald Paul anser att ett universitet aldrig får bli ett elfenbenstorn.

– Det ska vara en plats där man diskuterar stora frågor. Sådant som handlar om etik och moral och hur vi handskas med vår existens på den här planeten.

Och litteraturen kan få oss att känna oss mer hemmastadda i världen, tror han.

– Den är en rik källa till insikt.

TEXT: ANNIKA HANSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

ILLUSTRATION: MARIO BRANCAGLIONI

Vem vill svara på enkäter?

På 50 år har svenska folket förändrats. Från att på 1960-talet ha varit världsbäst på att besvara enkätundersökningar är vi idag betydligt mer ovilliga att berätta om vilket parti vi röstar på, vilka tidningar vi läser eller om vi är för eller emot kärnkraft.

Det innebär allt osäkrare resultat för forskningen.

DE SENASTE 10 ÅREN har andelen svarande på enkätundersökningar stadigt gått ner, något som är bekymmersamt för all forskning som bygger på vad människor gör eller anser. Det förklarar Lennart Weibull, professor i massmedieforskning och en av initiativtagarna till SOM-institutet som startade 1986.

– I de tidiga valundersökningarna på 1950- och 1960-talen svarade nästan alla. Förtroendet för myndigheter var extremt högt då och många såg det nog som en medborgerlig plikt att svara på forskares eller myndigheters frågor. Även om svarsfrekvensen sedan dess sakta gått ner kunde

man ändå långt in på 1980-talet räkna med en svarsfrekvens på cirka 75 procent. Men sedan har något hänt.

Inte minst under 2000-talet har svarsfrekvensen gått ner rejält, främst bland unga personer, som blivit allt svårare att nå.

– En förklaring är troligen den ökade rörligheten i samhället. Vi flyttar och vi reser mer än förr, särskilt de yngre. Man kan tycka att det borde bli lättare att få tag på personer när nästan alla har mobil. Men dels finns inget säkert register över mobilnummer, dels är situationen när man svarar i mobilen sådan att man inte har tid. Det större problemet är emellertid vad det

alltmer individualiserade samhällsklimatet betyder. De som hör av sig säger ofta att de inte är intresserade eller att de inte har tid. Man anar invändningen ”What’s in it for me?”

Men att färre personer svarar på enkäter behöver inte i sig vara ett bekymmer, påpekar Lennart Weibull.

- DET VIKTIGA ÄR att de som svarar är representativa för den målgrupp som undersöks. Men så är det inte alltid.

Bland personer över 70 år svarar idag uppemot 75 procent av alla tillfrågade. Bland 20–24-åringar svarar däremot mindre än 40 procent.

– Unga män är allra svårast att nå. Vid vår senaste Riks-SOM svarade endast 31 procent av männen mellan 20 och 24 år, trots flera påminnelser.

Att representativiteten är viktig håller

Lennart Weibull

Johan Martinsson leder Medborgarpanelen som är en av världens största universitetsägda webbpaneler.

»Vi kommer kanske att gå över till appar i smarta telefoner men jag ser inget genombrott för det än.«

JOHAN MARTINSSON

”

Gunnel Hensing med om. Hon är professor i socialmedicin och forskar bland annat om alkoholvanor.

- **KVINNOR SVARAR** oftare än män, högt utbildade oftare än lågutbildade, svenskfödda oftare än utlandsfödda. Många unga män uppfattar nog att exempelvis en hälsoenkät inte har med dem att göra, de är ju friska! Vi måste därför bli bättre på att förklara meningen med en undersökning, exempelvis att vi behöver alla typer av svarande, även friska, för att avgöra hur vanligt ett problem är. Och om vi ställer flera frågor som liknar varandra kan det vara för att validera den ena frågan mot den andra. Invandrare som har problem med språket kanske kan erbjudas alternativ, som att få hjälp att svara vid en vårdcentral.

Gunnel Hensing har aldrig upplevt negativa reaktioner på att hennes forskargrupp ställer känsliga frågor, exempelvis om alkoholkonsumtion.

– Men det kan förstås vara så att de som inte gillar våra frågor överhuvudtaget inte svarar. De som ändå ställer upp är ofta väldigt positiva och tycker att det här är viktigt. För även om våra enkäter är betydelsefulla för forskningen är de nästan ännu mer avgörande för landsting och region, de behöver ju veta hur människor mår för att kunna planera vården!

ETT ALTERNATIV TILL traditionella undersökningar som har vuxit mycket på senare tid är att använda så kallade webbpaneler. En av världens största universitetsägda webbpaneler är Medborgarpanelen vid Göteborgs universitet. Den startades 2010 av statsvetaren Henrik Oscarsson och har idag 16 400 aktiva respondenter. De får cirka fyra mejl med enkätfrågor om året och svarsfrekvensen ligger på omkring 60–70 procent. Det förklarar Johan Martinsson som är ansvarig för panelen.

– Att vi får ganska många svar är inte så konstigt. Även om panelen till viss del bygger på slumpmässigt urval utgörs den i huvudsak av människor som anmält sig frivilligt. Och våra enkäter tar max 15 minuter att fylla i medan pappersenkäter ofta är betydligt längre.

PANELEN ÄR tvärdisciplinär och gör enkäter för bland annat biologer, sociologer och socialmedicinare.

– Det har gjorts massor av studier av pappers- och telefonenkäter, men webbpaneler har i princip bara funnits sedan 2000-talet och är därför relativt outforskade. Men vi tror att de kan vara svårare att dra generella slutsatser ifrån eftersom urvalet inte är helt representativt, de bygger ju på självanmälningar. Men vi anstränger oss verkligen för att öka representativiteten, bland annat genom att annonsera i dagstidningar, på Facebook samt genom att medverka på exempelvis Svenska Mässan.

Så vilka undersökningsmetoder kommer då i framtiden?

– Vi kommer kanske att gå över till appar i smarta telefoner men jag ser inget genombrott för det än, förklarar Johan Martinsson. Men inom några år kommer våra undersökningar sannolikt att kombinera olika metoder, så kallade mixed modes. För att kunna använda sådana studier måste vi dock veta mycket mer om vilka effekter de olika metoderna har på resultaten. Går exempelvis en webbenkät att jämföra med en mobilfråga? Så metodutveckling är en betydelsefull fråga för oss, vid sidan av att vara ett serviceorgan för opinionsundersökningar.

DET ÄR OCKSÅ viktigt att människor tycker det kul att svara och att frågorna ses som relevanta, menar Johan Martinsson.

– Vi har en hemsida där man kan ge feedback och ställa frågor. Än så länge har våra respondenter högre utbildning, högre inkomst och bor oftare i städer än genomsnittet. Men trots att de gillar tekniken är unga män svårast att nå också för oss.

Medborgarpanelens respondenter får

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

Medborgarpanelen

ingen ersättning. Det får inte heller de som ingår i Gunnel Hensings hälsoenkäter eller i SOM-institutets undersökningar.

– Vi är tveksamma till betalningar men inte bara för att det är dyrt, förklarar Lennart Weibull. Vi tror också att en belöning kan leda till att deltagarna i högre grad försöker vara till lags och svara så som de tror att vi forskare vill.

Belöningen måste istället vara att få delta i en undersökning som faktiskt är intressant, menar Gunnel Hensing.

– Istället för stora, avskräckande enkäter kanske man kan göra mer specifika undersökningar till särskilt utvalda grupper. Respondenterna kan också uppmanas att medverka i utformningen av enkäten, exempelvis komma med förslag på bättre och tydligare frågor så att enkäten upplevs som logisk och lätt att förstå.

Det gäller också att ställa frågor som engagerar, menar Lennart Weibull.

– Kanske passar våra enkäter främst svenskfödda medelklassmänniskor i medelåldern? Då är det inte så konstigt om

24-åringar inte svarar. Men de nordiska länderna, med undantag för Danmark, hör än så länge till en egen division när det gäller svarsfrekvens. Jämfört med andra länder är våra resultat fortfarande enastående.

**EVA LUNDGREN
ALLAN ERIKSSON**

FAKTA

Medborgarpanelen är en del av Laboratory of Opinion Research, LORE. Fokus ligger på experiment och panelstudier. Syftet är att vara en serviceorganisation för universitet som vill samla in enkätdata via internet.

LORE finansieras av MOD (Multidisciplinär forskning om opinion och demokrati) och är förlagt till statsvetenskapliga institutionen.

SOM-institutet genomför årligen både nationella och regionala frågeundersökningar. Hösten 2013 skickades enkäter till ett sammantaget urval på 23 000 individer. Av dessa är 17 000 i fem parallella nationella undersökningar och 6 000 i Västra Götaland. Undersökningen ligger i fält hela hösten och rapporteras våren 2014.

Så skapar du en bra enkät

– Visa omsorg, inte bara om enkätens resultat, utan också om dem som svarar!

Det uppmanar Marika Wenemark, forskare vid Linköpings universitet, som önskar fler undersökningar där respondenterna spelar en aktiv roll.

Marika Wenemark

FÖRR DRÖJDE DET månader, kanske år, innan en undersökning ledde till en färdig rapport.

– Idag finns helt andra möjligheter att göra intressanta enkäter där resultaten presenteras genast. Därför är det lite snopet att svarsfrekvenserna går ner så mycket just nu, menar Marika Wenemark vid institutionen för medicin och hälsa, Linköpings universitet, som forskar om enkätundersökningar. Men möjligheterna att genomföra stora, snabba studier kan vara en av orsakerna till de sjunkande svarsfrekvenserna: vi gör idag inte bara fler utan också allt mer omfattande studier.

DET FINNS FLERA skäl till att människor avstår från att svara på undersökningar.

– Om man exempelvis ber unga, friska personer kryssa i sida efter sida med frågor om sjukdomar, skapar man en av känsla att enkäten egentligen inte riktar sig till dem. Då är det bättre med en webbenkät där de som känner sig friska snabbt slussas vidare till för dem mer meningsfulla frågor. Och om man påpekar att deltagandet är frivilligt men ändå skickar flera skarpt formulerade påminnelser, skapar man bara irritation. Påminna kan man göra en gång, helst inte mer.

Den ökade användningen av resultaten gör att många människor också är oroliga för vad enkäterna egentligen ska användas till och

anpassar sina svar därefter, påpekar Marika Wenemark.

– Man kanske drar sig för att exempelvis kritisera barnens skola eftersom man tror att det kan leda till att skolan får dåligt rykte. Eller så kanske man lovordar en nedläggningshotad vårdcentral, i förhoppning om att den då ska få vara kvar.

Så hur bör forskare, som vill utforma en riktigt bra enkät, göra?

– FÖRENKLAT KAN man dela in respondenterna i fyra motivationsgrupper: De som inte alls ser något värde med undersökningen, de som svarar för att de får en belöning eller för att undvika skuldskänslor, de som deltar för att göra samhället en tjänst samt de som tycker att det är spännande att vara med, kanske för att de lär sig något nytt. Om man kan öka de två senare kategorierna och göra enkäten viktig och intressant för dem som svarar, är chansen mycket större att både få fler och bättre svar. Många respondenter vill också ta ett större ansvar för undersökningen, exempelvis när det gäller att avgöra vilka frågor som är relevanta, och detta borde uppmuntras.

Forskarna måste visa att de verkligen är nyfikna på vad deltagarna tycker, menar Marika Wenemark.

– Om vi förväntar oss att människor ska lägga ner tid på att svara, måste vi forskare erbjuda en riktigt bra studie, som det känns meningsfullt att delta i. Så varför inte avsluta varje enkät med exempelvis följande tre frågor: Anser du att enkäten gav en rättvisande bild av det studien handlar om? Har du blivit sjyst bemött? Och skulle du vilja du delta igen?

EVA LUNDGREN

Frida Vernersdotter!

Kan du, som ansvarar för den nationella SOM-undersökningen, förklara varför det är så svårt att få unga människor att delta i enkätundersökningar?

– Det finns förstås flera skäl. Bland annat är yngre mer individualistiska och har inte riktigt den där känslan att det är ens plikt att svara. De är heller inte så vana att få post i brevkastet och när de ser ett massutskick utgår de kanske ifrån att det är reklam.

– Det största problemet med unga personer är att överhuvudtaget få dem att öppna kuvertet. Och om de trots allt kommit så långt att de fyllt i enkäten kanske brevet bara blir liggande i väskan. Sådant har hänt mig eftersom jag inte riktigt vet var närmsta brevlåda finns där jag bor.

– Tonåringar är faktiskt bättre på att svara än 20-24-åringar. Det tror vi dels beror på att de är lättare att få tag i eftersom de inte flyttar så ofta, dels på att de har föräldrar som tjarar på dem.

Men unga svarar väl inte på webbenkäter heller?

– Nej, men det beror nog på en allmän enkättrötthet. Så fort man går in på en hemsida poppar ju ofta en fråga upp som man ska svara på, trots att man inte ens hunnit titta på sidan.

– Om vi skulle lägga en SOM-undersökning på nätet skulle det innebära många trösklar. Först ska man öppna det brev vi skickar hem, sedan gå till vår hemsida, klicka på länken, skriva in inloggningsuppgifter och först sedan börja svara. Det vore enklare att bara skicka ett sms med en länk, så man kan svara medan man sitter på bussen och ändå inte har något att göra.

Varför är killar svårare att nå än tjejer?

– Möjligen kan det vara så att tjejer har större plikt-känsla än killar. Men tjejer verkar överhuvudtaget ha lättare för att hantera informationssamhället.

Har du några konkreta tips på hur man kan locka unga människor att medverka i fler enkäter?

– Dels tror jag att man måste söka efter människor där de befinner sig, exempelvis på Facebook, snarare än att be dem gå in på en speciell hemsida. Dels måste vi bli bättre på att betona vad respondenterna får ut av att svara, som att de får en chans att säga sin mening, snarare än att berätta vad det betyder för oss. Och så måste det vara lite roligt att svara; om det exempelvis gick att direkt jämföra de egna svaren med vad andra tycker skulle nog intresset öka.

MINNEN

inget att lita på

Varje gång vi minns byggs hjärnan om. Synapserna mellan hjärncellerna mjukas upp och tanken lagras på nytt.

– Det betyder att våra minnen ständigt förändras, förklarar hjärnforskaren Pontus Wasling.

Han har just kommit ut med en populärvetenskaplig bok om varför vi minns som vi gör.

ATT VÅRA MINNEN FÖRÄNDRAS låter nästan lite obehagligt. Menar du att exempelvis barndomsminnen inte går att lita på?

– Just barndomsminnen är speciella eftersom barn har svårt att komma ihåg källan till sina minnen. Jag har exempelvis starka minnen från när jag var tre år och familjen flyttade till ett nytt hus. Bland annat stod jag med en tratt på huvudet i entrén. Men eftersom det finns foton från händelsen och mina föräldrar dessutom flera gånger berättat den för mig, är jag inte helt säker på om minnena verkligen är mina egna eller mina föräldrars.

– Ett känt exempel på hur osäkra minnen kan vara är psykologen Elizabeth F. Loftus experiment på 1990-talet. Hon lyckades få cirka en tredjedel av sina försökspersoner att minnas hur de som barn blivit borttappade i ett varuhus, trots att det aldrig hänt.

Men du menar faktiskt att vi ständigt förändrar våra minnen, inte bara om barndomen?

– Ja, vi lever hela livet med de nervceller som anläggs redan under fosterstadiet, även om det i vissa delar sker en nybildning av nervceller. Men det stämmer att hjärnan oavbrutet förändras. Så fort vi lär oss något nytt byggs hjärnan om och varje gång vi minns återskapar hjärnan minnet på nytt. Och med tiden förbättrar vi faktiskt våra minnen. Vi tar vara på det roliga med semestern, inte att flyget var försenat eller att barnen bråkade. Våra skolbetyg blir allt bättre, kärleksaffärerna mer rosiga, arbetsinsatserna mer betydelsefulla. En undersökning bland amerikanska professorer visar exempelvis att ungefär 95 procent anser

sig vara bättre än genomsnittet. Och denna funktion, att minnas det bra man gjorde, är nog viktig för att vi ska orka med tillvaron.

– Men många minnen handlar också om oro och rädsla inför framtiden. Vi grämer oss över misslyckanden och vågar inte satsa på nytt. Våra minnen kan alltså även begränsa oss.

Att man ofta minns fel är förstås viktigt att veta, exempelvis när det gäller brottsutredningar. Men det händer också att vi tror att vi tänkt ut något som kanske egentligen kommer från någon annan.

– Javisst! Ibland när jag läser en vetenskaplig artikel kan jag haka till: ”Precis det där är ju mina tankar!” Det kan bero på att forskare diskuterar mycket och det därför är hopplöst att försöka reda ut vem som var först med en ny tanke. Kreativitet handlar överhuvudtaget väldigt sällan om att skapa nytt, istället gäller det att sätta ihop gamla idéer på ett annorlunda eller spännande sätt. Vi lever i ett remix-samhälle, kan man säga.

Att minnas innebär också att berätta en historia, eller hur?

– Ja, vi människor tänker och strukturerar tillvaron genom berättelser. Det finns en känd undersökning där försökspersoner fått leka viskleken, som visar hur den ursprungliga historien successivt förändras. Den blir enklare men även mer sammanhängande, ofta läggs också en moral till på slutet. Hjärnan vill rationalisera, hitta sammanhang och förstå varför, och också våra minnen fungerar så att vi skapar en berättelse, även om olika händelser egentligen inte hänger ihop.

– Det gäller faktiskt inom vetenskap också. Forskningen är full av felaktigheter och teorier som saknar grund, det ser vi i efterhand. Men vi formar vårt tänkande efter en berättelse eller teori som fungerar, åtminstone ett tag.

– Det är därför personer som är bra på att minnas brukar använda sig av just historier. Vill man komma ihåg att köpa bröd, ost och mjölk kan man hitta på en historia om en ost som kommer farande nerför ett mjölk-

vattenfall och räddas av en brödskiva. Ju mer fantastisk berättelsen är, desto lättare är den att minnas.

I din bok skriver du att människor ägnar nästan hälften av sin vakna tid åt att minnas. Men varför gör vi det egentligen?

– Man kan säga att hjärnan är framtidsorienterad men besatt av det förgångna. För att förstå framtiden har vi ju inte så mycket annat att hålla oss till än tidigare erfarenheter. Därför blir minnen ofta viktigare än det som händer här och nu. Vi planerar för kommande minnen.

Men det kan ju vara obehagligt att minnas också. Svåra upplevelser av krig eller nöd kanske man inte vill komma ihåg. Hur gör man då?

– Det går att ändra tankemönster med hjälp av exempelvis psykoterapi eller kognitiv beteendeterapi. Det finns också preparat, som än så länge bara testats på djur, som kan ta bort minnen.

– Men minnet är starkt kopplat till personligheten och därför vanskligt att ändra på. Det som gör demenssjukdom, som Alzheimers sjukdom, så skrämmande är ju inte minst att den sjuke förlorar sitt personliga sätt att vara.

Är vanor också ett slags minne?

– Grovt sett kan man säga att det finns två sorters minnen: ”jag vet att” och ”jag vet

PONTUS WASLING

AKTUELL: Med den populärvetenskapliga boken *Minnet fram och tillbaka*, utgiven på Volante förlag.

YRKE: Läkare samt hjärnforskare på institutionen för neurovetenskap och fysiologi.

BOR: Göteborg

FAMILJ: Gift och har två barn.

ÅLDER: 42 år.

INTRESSEN: Familjen, vintersport, läsa och forskning.

Är vi vad vi minns? Och kan vi lita på våra minnen? Det är några frågor Pontus Wasling tar upp i sin bok om hur minnet fungerar.

»Problemet med dåliga vanor är att de är så svåra att lära bort. Det är ungefär som att olära sig cykla, hur gör man det?«

hur”. Den första sorten är sådant man lär sig rabbla i skolan, som Europas huvudstäder. Den andra kallas ibland för ”muskelminne”, även om det inte sitter i musklerna, och handlar om att kunna läsa eller cykla. Vanor hör till den här senare sorten och är de goda är de förstas en fantastisk hjälp i vardagen.

– Men problemet med dåliga vanor är att de är så svåra att lära bort. Det är ungefär som att olära sig cykla, hur gör man det? Droger är ett speciellt exempel, för den som är beroende är det otroligt svårt att ominnas det lyckorus drogen ger. Enda sättet är, såvitt jag vet, att lära in andra vanor som också ger njutning, exempelvis att få den där endorfinkicken när man joggar.

En annan sorts minnen är drömmar. Men varför drömmar vi?

– Det finns inget säkert svar på den frågan men REM-sömn, alltså drömsömn, verkar vara nödvändigt för att vi ska minnas bra. Det verkar som att drömmen, genom

att upprepa vad som hänt under dagen, får minnen att fästa. När försökspersoner hindras från att drömma är det just minnet som blir stort. Man blir också mindre kreativ.

Minnen, tankar och förväntningar har förstas med medvetande och självuppfattning att göra. Kan du som hjärnforskare förklara vad medvetandet är för något?

– Det där är en av de riktigt stora frågorna. Vi kan bygga upp små delar av en hjärna i en dator och följa de elektriska impulserna. Men betyder det att datorn fått ett medvetande?

– Själva minnet lagras in med hjälp av hippocampus, som finns på var sin sida av tinningloben. Om man skadat ena hippocampus kan den andra räcka för att minnas hyfsat. Men dubbelsidiga skador ger kraftig minnesförlust. När vi undersöker minnet på labbet här använder vi bland annat tunna skivor av hippocampus, tagna från råttor. De kan leva över dagen i en salt- och

”

näringslösning med rätt pH-värde. Bland annat mäter vi den elektriska aktiviteten som uppstår i synapser när signaler skickas mellan cellerna.

– Man kan säga att medvetandet bara består av aktiviteten i en samling nervceller. Det låter möjligen trist men de tankar och upplevelser jag har är ju verkliga för mig, även om de noga räknat bara är elektriska signaler mellan synapserna i mina hjärnceller.

Nyligen utkom din populärvetenskapliga bok om minnet. Varför har du skrivit den?

– Boken är resultatet av ett jättelångt projekt. Det började redan när jag var doktorand och en gång i månaden jobbade för Pliktverket. Där genomförs ju en massa psykologiska tester av rekryter och jag fick möjlighet att föreläsa om min forskning på synapser, minne och stress. Till slut hade jag fått ihop en mängd material som jag ville göra något mer med. Jag har fått skriva om och redigera en hel del men till slut blev det i alla fall en bok.

Innehåller boken något speciellt budskap?

– Egentligen bara att vi tänker för mycket på våra minnen, istället för att uppleva verkligheten här och nu. Det finns förstås olika tekniker för att lära sig uppleva nuet, som mindfulness och meditation. Men det viktigaste är nog att avsätta en tid då man kan gå upp i något man verkligen tycker om. Det kan handla om joggning, spela piano eller vad som helst, bara det är roligt. De bästa minnena får man när man inte tänker på sina minnen utan bara upplever.

Varför började du överhuvudtaget intressera dig för hjärnan?

– För att hjärnan är så otroligt spännande! Så vitt vi vet finns det ingenting i hela universum som är mer komplicerat. Hjärnan innehåller 100 miljarder nervceller, jämför gärna med Vintergatan som består av 400 miljarder stjärnor. 99 procent av varje nervcell utgörs av utskott och där finns synapserna, kopplingar som binder samman varje nervcell med 10 000 andra nervceller. En del celler är jättelånga och går från ryggmärgen ända ner till stortån.

– Ibland påstås det att vi bara använder 10 procent av vår hjärna men varifrån den uppgiften kommer har jag ingen aning om. Tvärtom använder vi större delen av hjärnan hela tiden, även när vi inte tänker. Och hjärnan förbrukar hela 20 procent av all energi vi gör av med.

– Men hjärnan kan drabbas av allvarliga sjukdomar. Hälften av alla 95-åringar har exempelvis Alzheimers sjukdom. Eftersom de barn som föds idag väntas bli cirka 100 år gamla kommer detta att bli ett jätteproblem. Än finns ingen bot, men det kommer. Mycket forskning pågår som är alldeles nödvändig om vi ska klara framtidens många utmaningar.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

STENHÅRDA SLAG

får Sanna att koppla av

Sanna står barfota på den mjuka mattan i träningslokalen. Hennes högra hand far ut i ett explosivt rakt slag mot motståndaren. Ena knäet lyfts snabbt upp på motståndarens höftparti.

– Träningsformen är bra både för kropp och själ men den är framför allt rolig, säger dietisten Sanna Nybacka.

TRÄNINGSPASSET har börjat. Sanna är iklädd linne och sina röda thaishorts med vitt tryck på. Gruppen är samlad mittemot instruktören. Alla har handflatorna ihop och utför en bugning som hälsningsgest. Tränaren instruerar och uppvärmningen startar. Musik strömmar ur högtalarna. Tidtagaruret tickar. Koncentrationen är hög och de uppmanas att tänka på rytmen och koordinationen i övningarna.

– Det är en intensiv träning, säger Sanna. Jag tar ut mig fullständigt vid varje pass, släpper allt annat och fokuserar på att vara närvarande. Denna kombination skapar ett lyckorus, vilket ibland gör det svårt att varva ner efter träningarna.

Sanna berättar att hon hållit på med thaiboxning i tre år.

– En kompis talade lyriskt om sporten så

jag blev nyfiken och ville ta reda på vad det var som lockade henne. Jag följde med på ett träningspass och det har jag inte ångrat. Thaiboxningen stärker mitt självförtroende då jag ser att jag klarar av mer än jag tror.

THAIBOXNING ÄR EN kampsport som ursprungligen kommer från Thailand. Där är sporten stor och i skolan lika vanlig som vår fotboll. Det finns olika former och den som Sanna tränar kallas Muay Thai.

– Den går ut på att slipa sina grundtekniker, träna explosivitet och hårdhet i slagen, öva upp fysisk styrka och kondition. Viktiga delar är att träna balansen och kroppskontrollen men även att utveckla förmågan att hålla sig lugn i en stressad situation, parera slag och kontra, förklarar Sanna. Det är en träningsform som passar de flesta med några få och enkla tekniker och är ganska regelfattig, om man inte tävlar. Ännu är det ingen olympisk gren men man kan tävla i SM, EM, VM och nordiska mästerskapen eller i mindre svenska tävlingar.

Uppvärmningen är viktig för att undvika skador.

– Det inte är så vanligt med skador i sporten, säger Sanna. Fast en gång fick jag benhinneinflammation då jag hade varit

mycket på tå och hoppat hopprep på hårt underlag.

UNDER VATTENPAUSEN sätter alla på sig thaiboxningshandskar. Några i gruppen har tandskydd. Det är dags för sparringövningar. Man övar slag mot varandra två och två. Fotarbetet är snabbt. När klockan ringer efter några minuter är det dags för byte av partner, nya instruktioner eller övningar. Nu är det dags att finlipa clinchen, en stående brottning där man ska dominera och trötta ut den andre genom muskelstyrka.

Träningen tar ganska mycket tid.

– Jag är på ledarledda pass tre gånger i veckan och vill jag, kan jag öka på med friträning. För att hålla mig i form även utanför mattan går jag på bodybalance, gymmet och har även börjat med klassisk rodd.

Som dietist är Sanna intresserad av kost och träning.

– Jag har ett intresse för folkhälsan och naturligtvis min egen. Det är viktigt att ha en balans i tillvaron där en sund inställning till kost är en del. Just nu arbetar jag med ett projekt som går ut på att validera två olika kostundersökningsmetoder för att

mäta kostintag hos befolkningen. Sedan jag började med thaiboxning har jag blivit mer närvarande och aktiv. Min fysiska styrka har också förbättrats. Jag sitter mycket i mitt arbete men sporten har gett mig starkare rygg och nacke, och har tagit bort spänningshuvudvärken.

FÖR UNGEFÄR ett och ett halvt år sedan bar det iväg till sportens hemland för att pröva thaiboxningsträning.

– Jag reste med en väninna i Thailand under tio veckor. Vi besökte gym, som träningslokalerna kallas där, i Koh Tao, Koh Samui och Ao Nang. Inget var bokat i förväg utan vi frågade runt på klubbarna. I början var det lite nervöst. Vi tränade sparring och slag på säck men även en del personlig träning för att justera slag. Vi tränade fyra timmar per dag, sex dagar i veckan. Gymmen var inte så fina och lokalerna var lite smutsiga men man hade stort fokus på träningen.

FRÅN DENNA RESA har hon sitt bästa thaiboxningsminne.

– Vi värmdes upp på stranden med skuggboxning klockan åtta på morgonen innan den värsta hettan. Sedan badade vi i det vackra turkosa havet. Fantastiskt!

Sanna vet vad hon vill göra i framtiden.

– Mitt mål är att hålla kroppen igång och kanske får jag lust att pröva på att tävla framöver. Eventuellt blir det ännu en resa till Thailand, säger Sanna och ler.

SANNA NYBACKA

TITEL: Dietist.

PLATS: Sahlgrenska akademien, institutionen för medicin, avdelningen för invärtesmedicin och klinisk nutrition.

ÅLDER: 29.

BOR: Göteborg.

SENAST LÄSTA BOK: *Konsten att vara kvinna*, Catilin Moran.

FAVORITMAT: Vietnamesisk mat med koriander och lime.

ÖVRIGA INTRESSEN: Laga och äta mat, pröva nya rätter, baka surdegsbröd.

SENAST SEDDA FILM: *Django Unchained*, regissör Quentin Tarantino.

SENAST SEDDA TEATER: *Colettes kokbok* på Stadsteatern av Pamela Jaskoviak.

SVAGHET: sötsaker, att vilja för mycket, ha mycket på gång. I thaiboxningen: konditionsmässig uthållighet.

STYRKA: I thaiboxningen: klara av att vara fokuserad och bevara lugnet i de flesta lägen. I livet: samma som i thaiboxningen.

THAIBOXNINGSFÖREBILD: Elina Nilsson.

TILLSAMMANS ÄR VI STARKA

ST arbetar för alla på Göteborgs universitet, oberoende av utbildning, befattning och arbetsuppgifter. Om alla arbetar efter samma mål blir det lättare att få igenom krav och få gehör för förslag och idéer. Det ökar den fackliga styrkan och stärker sammanhållningen och solidariteten på arbetsplatsen.

VÅRT LÖNEAVTAL 2013

- Tidsbegränsat avtal (3 år)
- Siffror i avtalet (6,8 %)

Inför individförhandlingarna:

- Du har rätt till lönesamtal. Kräv besked om vad som krävs av dig för att du ska få en positiv löneutveckling!
- Skicka in löneenkäten som snart mailas ut till dig, det underlättar förhandlingsarbetet väldigt mycket! Läs mer om avtalet på <http://www.st.org/lon-och-villkor/avtal-2013-ditt-vardefulla-avtal/>

INKOMSTFÖRSÄKRING

I medlemskapet ingår en mycket fördelaktig inkomstförsäkring.

ORGANISERA DIG FACKLIGT

Att vara fackligt organiserad innebär en starkare ställning för dig som individ på arbetsplatsen. Om du är medlem i ST kommer dina fackliga representanter att göra sitt yttersta för att förbättra din lön, arbetssituation och anställningsvillkor. Medlemmar har också förmåner i form av försäkringar, rådgivning, förhandlingshjälp och mycket annat. Din position är mycket svagare om du är oorganiserad, eller organiserad i en fackförening som inte är verksam på GU. Så tveka inte att ansluta dig till ST – fackförbundet för alla på arbetsplatsen.

TESTA OSS!

Enklaste sättet att bli medlem är att Sms:a MEDLEM till 71370 eller gå in på vår hemsida och fylla i medlemsansökan på <http://www.st.org/medlemskap/bli-medlem/>. Där kan du även läsa mer om ditt medlemskap och se vad styrelsen engagerar sig i.

Dags för Global Week!

Årets Global Week innehåller fler programpunkter än någonsin. Bland annat berättar Neguest Mekonnen om Hungerprojektet i Etiopien, Sidas generaldirektör talar om global samverkan och Svante Weyler ger sin syn på Kongo.

Dessutom blir det volontärutställning, musik samt skräckfilm.

DEN 11-15 NOVEMBER är det dags för Global Week för fjärde året i rad.

Som alltid är veckan full av arrangemang. Årets Annual Lecture hålls exempelvis av Charlotte Petri Gornitzka, generaldirektör för Sida. Samtidigt visas också en miniatyrtställning med ett flertal stora volontärorganisationer.

– En spännande gäst är Neguest Mekonnen som leder Hungerprojektet i Etiopien, berättar koordinatör Helena Åberg. En annan är Svante Weyler som ska berätta om sin tid som utrikeskorrespondent i Kongo. Hur global fattigdom och ojämlikhet kan bekämpas kommer en panel att diskutera, bland andra Jan Scholte från

University of Warwick, en verklig auktoritet på området. Och så kommer Robert Henry Cox att berätta om tyskt ledarskap när det gäller förnyelsebar energi.

Ett skrämmande inslag under veckan blir Dracula. Den klassiska filmen *Nosferatu* från 1922 visas nämligen på Artisten, ackompanjerad av skräckinjagande improvisationer på orgel.

Också filmen *Heart of Sky, Heart of Earth* bjuder på obehagligheter, men av ett helt annat slag, nämligen om hur miljöförstörelsen kan leda till vår undergång.

– Ett datorprogram med grammatik på ett trettiotal språk, allt från svenska till nepalesiska, kommer att presenteras. Och så

blir det konsert med University of Gothenburg Symphony Orchestra, berättar Helena Åberg.

Ett viktigt inslag under veckan är alla de internationella kollegor som kommer hit. Dels har International Center bjudit in ett trettiotal personer, dels har Sahlgrenska akademien utarbetat ett särskilt program för ytterligare cirka 25 kollegor från främst europeiska lärosäten.

– Vi försöker para ihop personer som kan vara intresserade av möten, exempelvis för ett framtida studentutbyte, förklarar Rebecca Törnqvist, internationell handläggare på Sahlgrenska akademien. Under onsdagen bjuder vi också på ett program med föreläsningar och seminarier om miljö och global hälsa som är öppet för alla intresserade.

EVA LUNDGREN

UR PROGRAMMET:

MÅNDAG 10:30, Humanistiska biblioteket, How to publish in a scientific open access journal

14:00, Vasaparken: Annual Lecture on Global Collaboration med Charlotte Petri Gornitzka

15:00, Vasaparken: Utbytesstudent eller volontär? Utställning med Läkare utan gränser, Arkitekter utan gränser, Pedagoger utan gränser, Kooperation utan gränser, Individuell Människohjälpen, Svenska kyrkan, Peaceworks samt fredsorganisationen CISV.

TISDAG 13:00, Vasaparken: Neguest Mekonnen om Hungerprojektet i Etiopien

13:15, Handelshögskolan: Global governance for global social justice

16:00, Vasaparken: Coding the grammars of the world

19:00, Artisten: *Nosferatu* med orgelmusik

ONSDAG 12:00, Sprängkullsgatan 19: Lunchseminarium med Robert Cox

TORSDAG 14:15, Handelshögskolan: Capital flows, exchange rates and the international monetary system

15:30, Humanisten: Svante Weyler om Kongo

17:30, Sprängkullsgatan 19: Filmen *Heart of Sky, Heart of Earth*

FREDAG 19:00, Artisten: Konsert med University Symphony Orchestra

Anna Stockman

Caroline Bath

Catriona Plos

Helen Rey

Svante Weyler

Mithika Mwenda

Neguest Mekonnen

Petri Gornitzka

Robert Henry Cox

Thomas Hammarberg

För mer information: www.globalweek.gu.se/.

KONSTBETRAKTELSE N°5

Sjukhusrummet, Lage Lindell (1920-1980)

MOTIVET FÅR MIG att associera till en sovsal. Kanske är det tåguffare eller pilgrimer, tätt intill varandra i sovsäckar på liggunderlag, i ett härbarge längs vägen till ett bestämt mål, som här får en natts god vila efter en strapatsrik dag.

Tittar man närmare verkar individerna inneslutna i sig själva i oformliga kroppar. Ger bilden uttryck för människor som blivit passiviserade och uppgivna efter givna falska förhoppningar och svikna löften, nu placerade i ett väntans rum i avvaktan på liv, energi eller meningsfull sysselsättning? Efter hand förvandlas rummet till ett slags själens uppehållsrum. Jag ser vaga sängben som håller upp sängbottnarna. Detta kan tyda på en tillvaro som vilar på skör grund.

Målningen, som heter *Sjukhusrummet*, målades av konstnären Lage Lindell. Han vistades ofta

på sjukhus då han led av magsår, genomgick flera operationer samt drabbades av en blodsjukdom vilken bröt ut 1973 i Dakar i samband med en utställning. När han var hemma från sjukhusen målade och bearbetade han sina minnen från de miljöer han vistades i och de människor han mött.

Det är de sjuka och svaga som lyfts fram i målningen. Deras tillvaro framställs som flytande och svävande, kanske mellan liv och död, hopp och förtvivlan. Färgerna hjälper till att förstärka deras enhet, en ö i de vita ytornas hav. Längst in i bilden ses personer i rörelse. De är vagt tecknade och de speglar livet i sjukhuskorridoren eller utanför byggnaden. För dem i rummet blir detta en diffus längtan att komma därifrån.

TEXT OCH FOTO: HELENA SVENSSON

Konstnär: Lage Lindell (1920-1980)

Titel: Sjukhusrummet

Kategori: Måleri

Mått: 2,5 x 1,5 m

Humanisten, Stora hörsalen

Lev upp till Vision 2020!

I SITT DEBATTINLÄGG (GUJ nr 4-2013) uppmärksammade professor Jens Allwood vikten av satsningar på tvärdisciplinärt samarbete för att förverkliga de framtidsplaner som spaltas upp i Göteborgs universitets Vision 2020. Allwood hävdar att ”ekonomiska incitament för att bedriva tvärvetenskaplig forskning saknas i stort i Sverige”. Jag kan själv intyga att den enhet som han själv leder, kollegium SSKKIL, är en av de få som idag erbjuder ett lärorikt och inspirerande forum för föreläsare från olika discipliner för att diskutera centrala problem som ofta gäller mer än en vetenskap. Om man menar allvar med Vision 2020 att GU ska göra banbrytande insatser för att lösa de centrala problem mänskligheten står inför, då anser Allwood att en förutsättning är att det blir en stor satsning, inte bara på sådana forum, utan också på att skapa tvärvetenskapliga forskningsresurser inom dem.

I Vision 2020 står det att ”Vårt mål är att Göteborgs universitet år 2020 har internationellt ledande forskningsmiljöer inom samtliga vetenskapsområden. Vår forskning är nyskapande och präglas av mångvetenskapligt samarbete. Den är utbildningsanknuten och i nära kontakt med omvärlden.” När det gäller strategier för att uppnå målet framgår det vidare: ”Arbetet med att skapa gränsöverskridande samarbeten, ömsesidig nytta och stimulerande samverkan utgör en hörnsten i våra kompletta akademiska miljöer. Därför ska vi skapa tydliga incitament för arbete med samverkan.”

ALLWOOD UTGÅR visserligen från sina egna intressen när han resonerar om behov av tvärvetenskapliga verksamheter. Men jag instämmer med Allwood att Vision 2020 saknar grund i verkligheten. Den nuvarande arbetskulturen på GU motarbetar det klimat som behövs för att nå de ovannämnda målen. Den koppling som finns mellan lön, karriär och vikten av publikationer inom enskilda områden gör det svårt att få till stånd de önskade ändringarna.

En politiskt laddad svårighet, som inte direkt diskuteras i Vision 2020 och som är ett hinder för att förverkliga Allwoods önskemål, är forskningsfinansiering. Det krävs pengar för att uppnå dessa inspirerande och ambitiösa mål. Visserligen står det att GU ska ”arbeta för att förstärka den externa forskningsfinansieringen, särskilt från internationella finansierare” men frågan är om detta är möjligt, så länge som overhead- och driftskostnaderna ligger på 60 procent eller i vissa fall ännu högre. Mitt tvärvetenskapliga område (Consciousness Studies and Psychological Research) fick stöd av Riksbanken under 90-talet då det fanns en större öppenhet för några av de större frågor som engagerar allmänheten och som GU vill engagera sig i. Verksamheten har under senare år fått stöd av fonder i Portugal, England och Tyskland men dessa anslagsgivare vägrar numera bestämt att till denna orimliga grad understödja GU:s

verksamhet. Många utländska finansierare ifrågasätter varför de ska behöva betala för svenska universitetens infrastruktur. Det synsättet bör man ha förståelse för.

I BRIST PÅ oberoende fonder är det troligt att GU kommer att vända sig till näringslivet och större kommersiella företag, till exempel inom farmakologi och bioteknologi, och det finns påtagliga risker för att forskningen hamnar i en beroenderelation till uppdragsuppdragarna. Detta beroende skulle kunna äventyra Vision 2020:s grundläggande etiska ställningstagande, nämligen att ”Verksamheten är och ska förbli

»Den koppling som finns mellan lön, karriär och vikten av publikationer ... gör det svårt att få till stånd de önskade ändringarna.«

moraliskt och intellektuellt obunden av politiska, ideologiska och ekonomiska intressen”.

Som en annan följd av detta beroende har kontroverser gällande utbrett fusk inom vetenskapen och även spökskrivning av forskningsrapporter tårt på allmänhetens förtroende. I sin aktuella bestseller *Set Science Free* (USA) / *The Science Delusion* (Storbritannien) (2012 s. 330) beskriver biologen Rupert Sheldrake hur en regeringsbeställd undersökning i Storbritannien om allmänhetens inställning till vetenskap kom fram till att den vanligaste uppfattningen var att ”vetenskapen styrs av affärsverksamhet så att det i slutändan handlar om pengar”. Boken är en omfattande och djupgående kritik av hur nutidens vetenskap inte bara styrs av affärsverksamhet utan även av krafter för att behålla gällande trossystem hos det vetenskapliga etablissemangen. Sheldrakes lösning är radikal: att i procent av budgeten för vetenskap ska spenderas på frågor som allmänheten vill ha svar på. Kanske vore det ett tecken på framåtriktat tänkande att överväga sådana synpunkter i Vision 2020.

I ANSLUTNING TILL Allwoods inlägg fanns en passande bild på Jonsers herrgård med rubriken ”Konferera en hel dag för 480 kronor per person”. Eftersom herrgården är en inspirerande miljö men långa perioder står obokad och oanvänd, passar den alldeles utmärkt för tvärvetenskapliga engagemang med syfte att förverkliga Vision 2020.

ADRIAN PARKER
PROFESSOR I PSYKOLOGI

Replik:

Visst finns det utmaningar

JAG ÄR GLAD ÖVER Adrian Parkers inlägg om Vision 2020. Jag hoppas på många samtal, mycket diskussion och dialog i hela organisationen om hur vi bäst och gemensamt ska nå de högt ställda mål vi har satt upp för Göteborgs universitet till 2020. För visst finns det utmaningar!

Adrian Parker pekar särskilt på svårigheterna att få till stånd ett genuint tvärvetenskapligt forskningssamarbete. I syfte att främja forskning som bidrar till att hantera globala problem och utmaningar har ett omfattande arbete kring framtida forskningsstrategier för Göteborgs universitet nu startat. Det inkluderar även frågor som rör samverkan över institutions-, fakultets- och disciplinränder. Jag uppfattar att det finns ett stort engagemang för det arbetet både på fakultets- och institutionsnivå. Rektors beslut nyligen om en ny policy för centrumbildningar är också ett möjligt verktyg för att stärka tvärande forskning.

Forskningsfinansieringen till Göteborgs universitet har ökat och det finns inga tecken på att den kommer att minska under den närmaste framtiden; tvärtom. Göteborgs universitet står väl rustat för att ta sig an de utmaningar visionen reser.

VISIONEN IMPLEMENTERAS genom att samtliga nivåer i systemet (den universitetsgemensamma, den fakultetsgemensamma och den institutionspecifika) tar fram treåriga rullande handlingsplaner och ettåriga preciserade verksamhetsplaner, vilka ska vara relaterade till budgeten. Detta arbete pågår med full kraft i hela systemet.

Slutligen menar Parker att det finns risker för beroende av näringslivet vad gäller forskningsfinansiering. Göteborgs universitet har inom vissa områden ett starkt och nära samarbete med näringslivet. Att det skulle innebära en risk för ökat beroende har jag svårt att se något fog för. Vision 2020 är också mycket tydlig på den punkten: ”Verksamheten är och ska förbli moraliskt och intellektuellt obunden av politiska, ideologiska och ekonomiska intressen.”

HELENA LINDHOLM SCHULZ
PROREKTOR

”

Slutreplik

DET ÄR GLÄDJANDE att få Helena Lindholm Schulz stöd för att främja tvärvetenskapliga ämnens utveckling på GU och att detta ligger i linje med Vision 2020. Men trots att flera av dessa ämnen, som exempelvis mitt ämne ”medvetande”, har ett stort allmänt intresse är det av förklarliga skäl svårt att få finansiering för. Vad som behövs är en reell satsning som gör universitetet mindre beroende av näringslivet och därmed mer öppet för allmänhetens intressen. Kristiska röster hörs nu mycket tydligt beträffande vetenskapens brist på pålitlighet och objektivitet (The Economist 19/10). Låt mig få rekommendera Rupert Sheldrakes nyutkomna bok *Science Set Free*, som tar upp denna problematik. Sheldrake är för övrigt inbjuden till min internationella kurs (PC1142): *Consciousness and Psychological Research*.

ADRIAN PARKER

Krönika

Sjävläkandet måste hållas i schack

EN DEL TYCKER ATT det är för tidigt att fråga hur det går med universitetets omorganisation. Det är mänskligt att hoppas. Men vill man veta hur det är nu är det alltid bäst att fråga just nu. Och vill hen veta vad som händer i framtiden bör hen inte fråga en forskare.

Svaret är att det går som det brukar gå. Ledningen gav organisationen en rejäl knuff och fick den tillfälligt att röra sig i en annan riktning. Nu går maskineriet för fullt för att åter få allt som det varit. En metafor jag gillar är Saabarnas sjävläkande stötfångare från 1970-talet. Gummit trycktes in vid en sammanstötning men tryckte sig sedan tillbaka. Universitetets struktur är en sjävläkande stötfångare som just nu trycker sig tillbaka.

Om detta sjävläkande är bra eller dåligt beror på vad man anser om behovet av förändring. Ur ett institutionsperspektiv är det rimligt att vara positiv till försöket att omorganisera universitetet. Att omvärlden förändras är vi nog överens om. Och att vi måste utvecklas med vår omvärld.

Av flera skäl är de bevarande krafterna extra starka i universitetet: det nuvarande upplägget har med smärre justeringar fungerat mycket länge. Hur det går för själva universitetet är inte det viktigaste för medarbetare och chefer. Det egna ämnet är alltid det viktigaste. Universitetsreformer är normalt nollsummespel. Det finns vinnare men också många resursstarka förlorare som kämpar för sjävläkning och linjen fungerar bara åt ett håll. Order kan skickas ned. I mycket liten utsträckning går helhjärtat stöd den andra vägen.

Hur det går med institutionernas utökade ansvar har särskilt uppmärksamats. Ansvar är ett argument och kan bli priset för att

FOTO: JOHAN WINGBORG

både minska och utöka chefers och enheters befogenheter, resurser och arbetsuppgifter, men ansvar i sig är aldrig särskilt viktigt i organisationer. Det viktiga för institutionerna är istället fördelningen av befogenheter, resurser och arbetsuppgifter i form av verksamhet och administration. Reformen har påverkat den fördelningen.

På institutionen har vi fått något mer arbetsuppgifter genom reformen. Framförallt när det gäller personalfrågor. Dessa arbetsuppgifter är inte av sådan omfattning att de nämnvärt ökar personalbehovet. Men de kräver mer kvalificerade administratörer vilket gör att lönekostnaderna blir högre.

Det OH som institutionerna betalar har inte sjunkit för att matcha utökade arbetsuppgifter och kostnader.

Institutionernas befogenheter har inte stärkts nämnvärt. Makten är kvar hos mitten. Fakulteterna stretar på för att ta tillbaka det de förlorat.

När vi säger att fakulteterna har

mycket makt så betyder det att vissa institutioner har stor makt över andra institutioner. Fakultetsledningar är, varken de gillar det eller inte, ett instrument för vissa av institutionerna. Om ni inte tror mig så följ pengarna. Det som kallas strategiska beslut är oftast makten över fakulteten som blir synlig.

Viktiga processer som rekrytering har inte blivit smidigare. Snarare tvärtom.

Administrativa rutiner har inte förenklats. Tvärtom. Kontrollen ökar. Och institutionerna rapporterar allt mer och till fler. Ingen tar ett samlat ansvar för att olika delar av administrationen hittar på ytterligare avstämningar och kräver inrapportering.

Universitetet har fått en mer otydlig ledningsstruktur. Två administrativa nivåer har tillkommit samtidigt som servicen försämrats. Dessutom har uppgiftsfördelning mellan nivåerna blivit än mer otydlig, exempelvis vad gäller arbetsmiljöfrågor och beslut som rör lokaler.

OCH DÅ STÅR VI där. Ska hela omorganisationen inte resultera i ingenting så måste sjävläkandet hållas i schack. Ur ett institutionsperspektiv är detta värt ett försök. Det är trist att se ledningen ge upp.

Samtidigt är vi på institutionsnivån i skriande behov av verksamhetsfokus. Skriande! Metoden att bevara det som var bra med omorganisationen får inte bli en reform till. Vi behöver en reformpaus nere på golvet. I framgångsrika organisationer har även den högsta ledningen verksamhetsfokus och inte reformfokus.

BJÖRN ROMBACH

PREFEKT PÅ FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

Det behövs en kulturrevolution!

UNDER MINA NU 18 år vid Göteborgs universitet är det en sak som aldrig har hänt. Nämligen att det kommit någon information från någon del av förvaltningen som innehållit någon nyhet som man kommit på som skulle underlätta, förenkla eller effektivisera mitt arbete som forskare och lärare. Istället har precis allt som jag måste göra som inkluderar någon administrativ uppgift blivit svårare, mer komplicerat och tar nu mycket längre tid. Några exempel: Som ansvarig för ett antal forskningsprojekt har jag att attestera många fakturor. Det tar nu åtta! gånger så mycket tid per attest jämfört med tidigare. Att beställa resor och varor är oändligt mycket mer komplicerat nu än tidigare, liksom att göra reseräkningar. De webbsidor som GU har för detta är närmast monstrositet opedagogiska, långsamma och svårnavigerade. En så enkel sak som att få se sin lönespecifikation tog idag fjorton minuter. Reglementena är oändligt

många och dessutom självmotsägande. Jag ska till exempel enligt gällande resereglemente göra mina resor "så kostnadseffektivt som möjligt" men den resebyrå jag måste använda är inte sällan mångdubbelt dyrare än vad jag själv kan hitta på nätet för exakt samma resa. Jag har varit ansvarig för nu mer än 100 miljoner i forskningsanslag utan att jag någon gång fått kritik av revisorer för hur dessa medel använts men likväl måste jag öda en halvdag på en helt meningslös utbildning för att jag alls skall få lov att köpa varor och tjänster för mina anslag. Till detta kommer att GU har ett system för OH-kostnader som är helt obegripligt för mig. Och kan sådana som jag inte förstår systemet så är det per definition ett dåligt system.

Jag tolkar detta administrativa moras och denna brist på kreativitet när det gäller att hitta lösningar som underlättar arbetet som ett kulturproblem i GU:s administration. Det måste

nämligen inte vara på detta vis eftersom det enligt mina erfarenheter finns två "öar" av effektivitet och kreativitet inom verksamheten. Den ena är Forsknings- och innovationskontoret och den andra är Universitetsbiblioteket. För övrigt är situationen sådan att det måste till några radikala grepp för att förändra denna del av universitetet. Här är fem förslag.

1) Gör de internetbaserade datorsystemen användarvänliga. Det är idag enklare att boka en resa till Katmandu (inklusive hotell och flygtaxi) än att göra en reseräkning eller attestera en faktura vid GU. Det är enklare att deklarerar än att lägga in poster på GUP.

2) Beordra varje enskild förvaltningsenhet att komma fram med minst tre förslag som skulle underlätta arbetet för forskare och lärare (inte minst de forskare som har omfattande projektansvar).

3) Samla regelsystemet i ett antal

lätthanvända manualer som kontinuerligt uppdateras.

4) Göm inte den undermåliga OH-modellen bakom formuleringen att modellen inte skall användas mekaniskt. Skapa istället ett begripligt regelsystem för när undantag kan och bör göras. Vi som ansvarar för att det kommer in externa medel till GU uppskattar inte alls att ständigt behöva förhandla med prefekt, dekan och universitetsledning om dessa saker.

5) Forskningen har ju många priser, inrätta också ett pris till den administratör vid GU som under året inkommit med bästa förslag för att underlätta arbetet för forskare och lärare.

Kort sagt, det behövs en kulturrevolution inom förvaltningen. Den ska nämligen vara till för verksamheten, inte tvärtom.

BO ROTHSTEIN

PROFESSOR I STATSVETENSKAP

**NYA ANSTÄLLNINGAR
OCH DOCENTURER**

DEAN BARKER är ny docent i idrottsvetenskap. Han forskar på idrott och sportpedagogik och undersöker bland annat relationen mellan idrott och integration.

NATALIE BARKER-RUCHTI är ny docent i idrottsvetenskap med inriktning mot sport-coachning. Hon forskar bland annat på vad elitidrottare lär sig genom sitt idrotts-

deltagande och på trenden med äldre kvinnliga gymnaster inom tävlingsgymnastik.

LIU BEIDONG är ny docent i cell- och molekylärbiologi. Han forskar om mekanismerna bakom åldersrelaterade sjukdomar, bland annat åldersrelaterad cancer och neurodegenerativa sjukdomar.

HILDE BREKKE är ny docent i klinisk nutrition. Hon samarbetar med amerikanska forskarkollegor vid Cornell University i ett forskningsprojekt om fetma och hjärtkärlsjukdom hos kvinnor efter barnafödande.

MALIN BROBERG är ny professor i psykologi. Hon forskar om välbefinnande hos barn med kroniska handikapp eller sjukdomar.

KERSTIN VON BRÖMSEN är ny docent i ämnesdidaktik med inriktning mot samhällsorienterande ämnen. Hon forskar på religionens roll i klassrummet.

RAIMUND FEIFEL är ny professor i experimentell atom- och molekylfysik.

OLA HAMMARSTEN är ny professor i klinisk kemi och forskar om individanpassad dosering av cancermedicin.

BO JACOBSSON är ny professor i obstetrik och gynekologi med särskild inriktning mot perinatologi.

KERSTIN LANDIN WILHELMSEN är ny professor i medicin. Hon forskar om könsrelaterade hormoners koppling till kardiovaskulära och benmetabola sjukdomar hos män och kvinnor.

LARS-ÅKE LEVIN är ny gästprofessor i hälsoekonomi med inriktning mot stroke.

MATTIAS LORENTZON är ny professor i geriatrik och forskar om benskörhet.

INGELA LUNDGREN är ny professor i reproduktiv och perinatal hälsa. Hon forskar om barnafödandets betydelse för kvinnors hälsa.

LARS-GÖRAN MALMBERG är ny professor i offentlig rätt, med särskild inriktning mot offentligrättsliga ämnen inom sjö- och luftfart.

LARS MATHIASSEN, en av världens främsta forskare inom tillämpad IT, är ny gästprofessor i informatik.

HENRIK NILSSON är ny docent i biologi med systematik och biodiversitet. Hans forskning handlar om att identifiera svampar i jord- och vedprover med molekylära metoder.

PER ANDERS NILSSON är ny professor i musikalisk gestaltning med inriktning jud- och mediaproduktion.

HÅKAN OLAUSSON är ny adjungerad professor i klinisk neurofysiologi och forskar om hur beröring påverkar hjärnan.

BERNARD PFEIL är ny docent i biologi med molekylär systematik. Han forskar om evolutionär släktskap mellan arvsanlag och mellan olika arter.

EVA RONSTRÖM är ny utbildningschef vid Sahlgrenska akademins kansli. Hon har tidigare arbetat vid Luleå tekniska universitet samt vid Högskolan i Jönköping.

MARGARETA RORSMAN är ny kanslichef på Sahlgrenska akademins kansli.

UTA SAILER är ny professor i psykologi. Hon undersöker bland annat hjärnaktivitet vid belöning och feedback.

ROLF SKOG är ny adjungerad professor i bolags- och börsrätt med inriktning mot svenskt och europeiskt reglerings- och harmoniseringsarbete.

MARGARETA SCHARIN TÅNG är ny docent i kardiovaskulär prevention. Hon forskar på Wallenberglaboratoriet, där hon utvecklar nya högfrekventa ultraljudsmetoder som

kan användas för att följa förkalkningsprocessen, fettinlagring, inflammation, diabetes, hjärtsjukdomar och cancerbehandling.

CAROLINE SCHMIDT är ny docent i kardiovaskulär prevention. Hon forskar om hur fysisk aktivitet är kopplad till olika riskfaktorer för hjärt-kärlsjukdom, till exempel nivåerna av vissa fettproteiner i blodet och störningar i ämnesomsättningen.

OLA STOCKFELT är ny professor i musikvetenskap med inriktning mot området musik och rörliga bilder.

CECILIA WALLERSTEDT är ny docent i pedagogik. Hon forskar på musik och lärande.

JONAS WARRINGER är ny docent i molekylär evolution och forskar om varför vissa organismer är mer livsdugliga än andra.

KATARINA WILHELMSEN är ny docent i geriatrik. Hon forskar om den grupp äldre som riskerar utveckla ett stort behov av sjukvård, vård och omsorg, och som inom vården ofta kallas "sköra äldre".

MARIA ÅBERG är ny docent i neurobiologi. Hon arbetar som läkare på Åby vårdcentral i Mölndal och forskar vid Sahlgrenska akademins centrumbildning Centre for Brain Repair and

Rehabilitation. I flera olika studier har hon visat att viss kost och fysisk aktivitet påverkar hjärnans funktioner positivt.

Akademien Valand

Kajsa Dahlberg, universitetsadjunkt
Anna Strand, universitetsadjunkt

Biomedicinska biblioteket

Annelie Janred, bibliotekschef
Thomas Palmqvist, bibliotekarie
Mi Rydén, bibliotekarie

Ekonomiska biblioteket

Karin Albinsson, assistent
Mårten Bohman, assistent
Felicia Dahlqvist, assistent
Lisa Erdtman, assistent
Michaela Gutierrez, assistent
André Jernung, assistent
Pontus Karlsson, assistent
Orlando Nigro, assistent
Amanda Pettersson, assistent
Anna Eklöv Rosander, assistent

Enheten för arkiv och registrering

Carl Andersson, arkivarie
Joakim Gyllander, administrativ assistent
Axel Wennerlund, arkivarie

Företagsekonomiska institutionen

Lars Brigelius, universitetslektor
Anna Grzelec, doktorand
Jonas Jakobsson, doktorand
Aineas Mallios, doktorand
Hanna Niklasson, doktorand
Parisa Panahi, doktorand

Savvas Papadopoulos, doktorand
Swati Ravi, doktorand

HDK

Santina Siddhartha Della, universitetsadjunkt
Karin Gustavsson, universitetsadjunkt
Oriana Haselwanter, kommunikatör
Birgitta Käll, universitetsadjunkt
Sigrid Strömgren, universitetsadjunkt

Institutionen för biomedicin

Samuel Alsén, assistent
Karl Hansson, biträdande forskare
Patricia Frykberg Loayza, projekt-assistent
Jaspal Patil, forskare
Mattias Wiberg, personaladministratör

Institutionen för data- och informationsteknik

Andreas Abel, universitetslektor
Lucas Gren, doktorand
Imed Hammouda, universitetslektor
Inari Listenmaa, doktorand

Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

Anton Broberg, doktorand
Johan Gross, doktorand
Marco Tiozzo, doktorand
Nina Van Heeswijk, doktorand

Institutionen för geovetenskaper

Banzhaf Stefan, postdoktor
Philipp Schleusner, doktorand
Mikael Tillberg, assistent

Institutionen för historiska studier

Anton Bonnier, postdoktor
Sveinung Boye, doktorand
Emma Nordström, doktorand
Daniel Zackrisson, doktorand

Institutionen för kemi och molekylärbiologi

Oskar Berntsson, doktorand
Ida Hafstrand, forskningsbiträde
Sylvie Tesson, forskare
Katarina Veilfort, forskare

Institutionen för kliniska vetenskaper

Chang Chen Yan, forskare
Sven Ekholm, senior rådgivare
Stephan Maier, forskare
Anneli Olofsson, projektassistent
Natalia Ossipova, biträdande forskare

Institutionen för kost- och idrottsvetenskap

John Dohlsten, universitetsadjunkt
Andreas Fröberg, doktorand
Linus Jonsson, doktorand
Magni Mohr, forskare

Institutionen för kulturvetenskaper

Lina Palmqvist, doktorand
Christine Sjöberg, doktorand

Institutionen för kulturvård

Karin Johansson, teknisk samordnare
Stefan Nilsson, universitetslektor

Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion

Staffan Bergwik, universitetslektor
Mårten Björk, doktorand
Giulia Giubergia, doktorand
Wilhelm Kardemark, universitetslektor
Ingmar Meland, gästforskare
Lisa Schmidt, doktorand
Elin Thorsén, administratör

Institutionen för medicin

Amer Al-Dury, biträdande forskare
Djessica Alkhoury, laboratorieassistent
Loredana Colque, projektsamordnare
Martin Grill, doktorand
Josefin Karlgrund, kursadministratör
Gunilla Runström, biomedicinsk analytiker
Erika Thorsell, utbildningsadministratör

Institutionen för nationalekonomi med statistik

Alpasian Akay, universitetslektor
Fang Dawei, postdoktor

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi

Joel Gerafi, projektassistent
Markku Paanalahti, biträdande forskare

Institutionen för odontologi

Michael Hana, amanuens
Emma Wigsten, universitetsadjunkt
Anna Alian Ydenius, biträdande forskare

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

Anna Maria Fjellman, doktorand
Lee Aimee Haley, doktorand
Johanna Mellén, doktorand
Ann-Sofie Nilsson, universitetsadjunkt

Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Ewa Renata Hryciuk, forskare
Kleres Jochen, postdoktor
Jane Pettersson, universitetsadjunkt
Chia-Ling Yang, forskare

Institutionen för språk och litteraturer

Rasmus Bernander, doktorand
Fredrik Fällman, universitetslektor
Axel Hörstedt, doktorand
Angela Kölling, postdoktor
Sara Lindblad, doktorand
Sascha Prostka, doktorand
Barry Ryan, doktorand
Martin Ekström Svensson, universitetsadjunkt

Institutionen för svenska språket

Henrietta Eryd Adamsson, doktorand
Pilan Ildiko, doktorand

Institutionen för vårdvetenskap och hälsa

Susanna Höglund Arveklef, doktorand
Jesper Berne, amanuens
Karl Griphammar, amanuens
Anton Kinnander, amanuens
Lisa Jacobsson, amanuens
Karin Johansson, sjuksköterska
Fredrika Jönsson, amanuens
Eleni Mavridou, amanuens
Isa Nordqvist, amanuens
Annika Novak, amanuens
Kristina Rosengren, universitetslektor
Linda Zackringe, universitetsadjunkt

JMG

Georgia Aitaki, doktorand
Johanna Arnesson, doktorand
Daniel Breece, universitetsadjunkt
Maximillian Hänska-Ahy, postdoktor
Gustav Persson, doktorand

Juridiska institutionen

Filip Eriksson, amanuens
Hannes Lenk, doktorand
Matilda Lindén, amanuens

Norén Julia, amanuens
Pernilla Rendahl, universitetslektor
Sari Scheinberg, projektassistent

Psykologiska institutionen

Karin Bosen, doktorand
Anneli Bryntesson, psykolog
Johanna Kling, doktorand
Serra Tekin, doktorand

Statsvetenskapliga institutionen

Ketevan Bolkvadze, doktorand
Anna Högmark, biträdande forskare
Wang Yi-Ting, forskare
Karin Zelano, doktorand

Övriga

Tensaye Allem, upphandlingsjurist på ekonomienheten
Monica Bengtson, kommunikatör vid Svensk nationell datatjänst (SND)
Emma Bergstedt, internationell koordinator på Sahlgrenska akademien
Carola Betzold, postdoktor vid institutionen för globala studier
Andreas Dynefors Hallberg, affärsjurist på Forskning- och innovationskontoret
Snöfrid Herou Börjesson, doktorand vid institutionen för ekonomi och samhälle
Jenny Holmén, administratör på institutionen för fysik
Karin Johansson, teknisk samordnare på institutionen för kulturvård
Ragnhild Larsson, redaktör på utbildningsvetenskapliga fakultetskansliet
Nathalina Lopez, konferensvärd på serviceenheten
Amir Mohagheghzadeh, doktorand vid institutionen för tillämpad it
Erika Persson, studentassistent på utbildningsenheten
Karin Ratas, ekonomiadministratör på områdesstab infrastruktur
Eva Ronström, utbildningschef på Sahlgrenska akademins kansli
Emma Sorbring, universitetslektor vid institutionen för socialt arbete
Jenni Strömstad, näringslivssamordnare på Handelshögskolans fakultetsnämnd
Karthik Venkitesh, utredare på Forskning- och innovationskontoret

UTMÄRKELSER

Stefan Johansson, universitetsadjunkt på institutionen för pedagogik och specialpedagogik, har fått IEA:s pris för bästa avhandling. Priset, Bruce Choppin-utmärkelsen, delas ut en gång om året för att uppmuntra och lyfta fram högkvalitativa analyser som bygger på data från International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

Följande två avhandlingar från institutionen för didaktik och pedagogisk profession har tilldelats pris av Skolporten

Evidensbaserad undervisning i ljuset av lärares erfarenheter av **MAGNUS LEVINSSON** samt *Förtreondefulla relationer mellan lärare och elev* av **ANNIKA LILJA**.

KAJ BLENNOW, professor i klinisk neurokemi, har fått pris av den franska organisationen Fondation pour la recherche sur Alzheimer. Priset

omfattar totalt 100 000 euro, varav 90 000 euro går till Göteborgs universitet som forskningsanslag.

FREDRIK BÄCKHED, professor vid institutionen för medicin, har tilldelats Prins Daniels anslag för sin forskning om tarmfloras betydelse för utveckling av

hjärt-kärlsjukdom. Anslaget som Hjärt- Lungfonden delar ut för första gången består av sex miljoner kronor och ges till banbrytande svensk forskning som bedöms få stor betydelse för patienter.

MARIE LAGERQUIST, centrum vid ben- och artritforskning, har tilldelats Lilla Fernströmspriset. Hon får utmärkelsen för "nya förklaringsmodeller om hur östrogenbrist leder till benskörhet och ökad risk för benbrott. Hennes upptäckt av att östrogensignaler i centrala nervsystemet kan påverka benmassan har väckt stor uppmärksamhet internationellt."

JESSICA MOBERG, postdoktor i religionsvetenskap, har av Donnerska institutet för religionshistorisk och kulturhistorisk forskning i Åbo tilldelats årets pris för framstående religionsforskning. Hon får priset för sin avhandling *Piety, Intimacy and Mobility. A Case Study of Charismatic Christianity in Present-day Stockholm*. Där undersöker hon kristna frikyrkoförsamlingar som praktiserar nådegåvor, tungomål, helande och profetior.

HÅKAN MÖLLER, professor i litteraturvetenskap, har tilldelats Lilly och Sven Thuréus pris 2013 i den historiska-arkeologiska klassen. Priset delas ut av Kungl.

Vetenskaps-Societeten i Uppsala. Han får priset för "tungt vägande litteraturhistorisk forskning rörande 1600-talets och 1800-talets psalmdiktning samt Pär Lagerkvists litterära karriärsträvanden".

Poeten **FREDRIK NYBERG**, lärare på Litterär gestaltning, har tilldelats 2013 års Erik Lindegrenpris på 100 000 kronor. Han får priset för att ha "lyckas vidga världen och verkligheten; sammanhang och erfarenheter skakas om till en existentiell och politisk berättelse".

PÅ GÅNG**Föreläsning om fundamentalism**

Kom till Humanisten och lyssna på samtal om fundamentalism med bland andra Göran Rosengren och Jasenko Selimovic.
Tid: 20 november klockan 14:15-16:00
Plats: Lilla hörsalen, Humanisten

FOTO: HENRIK TOBIN

Förre universitetsrektorn professor Jan Ling, 79 år, Göteborg, har, som tidigare meddelats, avlidit. Hans närmaste är makan Monica Ling samt barn och barnbarn.

DET ÄR SVÅRT ATT överskatta Jan Lings betydelse för Göteborgs universitet. Det var han som där skapade ämnet musikvetenskap som blomstrade under hans händer. Han spelade en viktig roll för Musikhögskolans utveckling genom åren.

Under början av 1990-talet var han en nyskapande dekan för Humanistiska fakulteten. Han förde in en ny anda – gladare och mer rättfram! – och han satsade på gemensamma projekt i stället för plotttrighet.

Sedan blev han rektor för universitetet i fem år. Han var karismatisk som ingen annan. De tristaste sammanträden kunde han göra festliga. Men hans storstilade planer maldes ibland ner i regelkvarnarna. Till sist tröttnade han och avgick ett år i förtid.

DÄRMED KUNDE HAN återgå till sina käraste verksamheter: att spela, att forska, att skriva, att föreläsa, och att umgås med familj och vänner. Många, många gånger hörde jag honom spela någon fuga eller något preludium ur Bachs *Das wohltemperierte Klavier* på den vackra flygeln i Monicas och hans hem. Och ständigt hade han en ny bok på gång som vi kunde diskutera i timmar.

Jan Ling var en nyskapande musikvetare. Hans doktorsavhandling om nyckelharpan blev en klassiker. Han introducerade musiksociologin i Sverige. Men främst av hans arbeten står hans stora musikhistoriska arbete. Fem volymer hann han med. Den sista, om sekelskiftet 1900, kom ut några dagar före hans död.

JAN LING OCH JAG var vänner sedan mer än 40 år. Vi stod båda åt vänster, förenade i samma passion för frihet och jämlikhet. Vi hade underbart lätt för att samarbeta. Säkert höll vi hundra dialogföreläsningar tillsammans genom åren. Men framför allt hade vi roligt när vi träffades under otaliga måndagskvällar. Sådan var Jan – man blev glad i hans sällskap. Han gjorde livet både rikare och lättare för oss andra.

Det är med glädje vi ska minnas honom.

SVEN-ERIC LIEDMAN

MAJA ESSEBO

AKTUELL: *Lock-in as make-believe*, doktorsavhandling vid institutionen för ekonomi och samhälle, Handelshögskolan.

FAMILJ: Sambo och ska snart ha barn.

BOR: I centrala Göteborg.

ÅLDER: 33 år.

Ändra perspektiv!

"Myt" är ett ovanligt begrepp inom kulturgeografi. Men det är så Maja Essebo beskriver tron att ett ständigt ökat resande är nödvändigt för ekonomisk tillväxt.
- Myten får oss att satsa på kollektivtrafik, vägar och broar samt ständigt regionförstoring. Men den leder oss in i en återvändsgränd.

DET VAR NÄR Maja Essebo studerade Smileprojektet i Malmö, som handlar om att skapa hållbara resor i Öresundsregionen, som hon blev fundersam. Bland annat diskuterades satsningar på miljöbilar och cykelvägar samtidigt som en regionförstoring, kanske ända ner till Hamburg, beskrevs som en viktig förutsättning för tillväxt.

- Några representanter för Skånetrafiken påpekade dock vissa problem med ökad kollektivtrafik: vägarna blir ännu fullare och även om bussar exempelvis får företräde i vägkorsningar leder det inte till snabbare trafik, eftersom det redan är så fullt med bussar att de står i vägen för varandra. Trots Skånetrafikens invändningar var det ingen som ifrågasatte själva grundtanken, nämligen att ökad hållbar rörlighet är nödvändig för utveckling av regionen.

I sin avhandling använder Maja Essebo begreppet "myt" för att beskriva situationen, ett ord som hon blev intresserad av redan när hon studerade statsvetenskap i Lund.

- MED "MYT" MENAR JAG inte en missuppfattning eller lögn utan något som tas så mycket för givet att det blir löjligt att ifrågasätta. Vi människor strukturerar våra liv kring myter, det är så vi förstår vår omvärld. Men just för att myter är så självklara är de svåra att förändra och kan därför leda väldigt fel.

Myten om ökat resande som förutsättning för tillväxt leder till inlåsningar eller "lock-ins".

- En inlåsning är något som begränsar framtida handlingsutrymme och möjligheter till alternativa utvecklingar. Tanken att ökad fysisk rörlighet, vare sig det handlar om bil, tåg, båt eller cykel, är nödvändig, innebär att det blir självklart att satsa på infrastruktur. Motsatsen, att försöka minska resandet, uppfattas leda bakåt, till stagnation och överksamhet. Det Västsvenska paketet eller Citytunneln i Malmö blir därför självklart viktiga. Också regelverken

anpassas så att satsningarna underlättas.

Därmed har man låst sig vid ett samhälle som ständigt expanderar. Regionerna blir bara större, människorna ska kunna arbeta och bo var som helst och det ökade resandet uppfattas som problemfritt förutsatt att det är hållbart. Ändå har ännu ingen definierat vad "hållbar rörlighet" egentligen är, påpekar Maja Essebo.

- MEN ALL MÄNSKLIG verksamhet har en gräns. Till och med cyklar kan det bli för mycket av. Och det finns en motsättning i alla infrastrukturens satsningar: tanken är att öka rörelsefriheten men ju fler vägar vi bygger, desto mer trafik får vi och därmed blir vägarna snart igenproppade igen.

Lösningen är alltså inte att bygga fler västlänkar eller nya broar till Danmark. Istället handlar det om att i grunden fundera över vilket samhälle vi vill ha, menar Maja Essebo.

- Vi behöver ersätta myten om ökad rörlighet med en annan myt, som måste upplevas som positiv, så att vi verkligen vill detta nya. Tyvärr har jag ingen ersättningsmyt på lager, men det måste vara något som inte förutsätter ett ständigt resande.

Vad ska du göra nu när du är klar med din avhandling?

- Först och främst ska jag bli mamma så det kommer att ta en del tid. Men jag har blivit alltmer intresserad av skärningspunkten mellan akademi, offentlig sektor och näringsliv. Vi forskare kommer fram till en massa spännande saker men vi når inte alltid ut på ett bra sätt. Möjligen är vi dåliga på att visa att vår forskning är relevant. Och företrädare för exempelvis kommun och företag är kanske inte alltid så intresserade. Men att det finns en länk mellan olika aktörer är viktigt och vore roligt att jobba med i framtiden.

TEXT: EVA LUNDRÉN

FOTO: JOHAN WINGBORG